

2

2005
ročník 57

40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 38 — **Stav domácích webových stránek veřejných knihoven na konci roku 2004/** Aleš Brožek
- 50 — **Čtyři druhy marketingu v knihovnické praxi – 2/** Eva Křivá
- 52 — **Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010/** Vít Richter
- 57 — **V Ostravě soutěžily návrhy nového sídla krajské knihovny/** Lea Prchalová
- 58 — **Výsledky ankety Čtenáře – 1**
- 59 — **DISKUZE•NÁZORY**
Spolupráce mezi knihovnami v realitě/ Jiřina Bínová Kádnerová
Postavení muzejních knihoven v systému knihoven Královéhradeckého kraje z pohledu krajské knihovny/ Eva Svobodová
- 64 — **Vězeňské knihovny v západním světě a v České republice – 2/** Jitka Ledvinová
- 66 — **Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2004/** Lenka Jelínková, Jan Hutař
- 68 — **KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...**
Halina Pawlowská/ Jan Meier
- 69 — **Z KNIHOVEN...**
- 70 — **ZE SVĚTA**
- 71 — **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR**
- 72 — **KNIHOVNY V TISKU**
SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

NA OBÁLCE Budoucí sídlo Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 80 Kladno
v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Hana Jirkalová

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,
e-mail: ctenar@academia.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),
Ing. Aleš Brožek, PhDr. Milena Černá,
Mgr. Jan Helcelet, PhDr. Šárka Kašpárková,
PhDr. Ladislav Kurka, PhDr. Jan Meier,
Mgr. Petra Mitorová, Mgr. Alena Otrubová,
Mgr. Jan Pěta, PaedR. Vladislav Raška,
PhDr. Vít Richter, PhDr. Vladimíra Švorcová,
PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá
firma ALL PRODUCTION,
P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.
Call centrum:
tel.: 234 092 851, fax: 234 082 813
e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvem poštovní přepravy Praha

č.j. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

roční předplatné 440 Kč

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit
publikované materiály i na Internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 4. 2. 2005

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

State of public library home-pages at the end of 2004
(Aleš Brožek) /38

Four types of marketing in library work – 2 (Eva Křivá) /50

Library development policy in the Czech Republic, 2004–2010
(extract) /52

Competition to find the best new regional library headquarters
design in Ostrava (Lea Prchalová) /57

Čtenář survey results /58

Discussions – opinions: Collaboration between libraries
in reality (Jiřina Bínová) /59

The status of museum libraries in the Hradec Králové regional
system from the regional library viewpoint (Eva Svobodová) /62

Prison libraries in the West – 2 (Jitka Ledvinová) /64

Archives, libraries and museums in the digital world 2004 –
memory institutions (Lenka Jelínková–Jan Hutař) /66

When I hear the word 'library': Halina Pawlowská,
writer and journalist (Jan Meier) /68

From the libraries /69

Regular features

AUS DEM INHALT

Zustand von inländischen Web-Seiten der öffentlichen
Bibliotheken am Ende des Jahres 2004 (Aleš Brožek) /38

Vier Marketingsorten in der bibliothekarischen Praxis – 2
(Eva Křivá) /50

Konzeption der Entwicklung von Bibliotheken in der
Tschechischen Republik für die Jahre 2004–2010 (Auszug) /52

In Ostrava standen die Entwürfe für den neuen Sitz
der Kreisbibliothek im Wettbewerb (Lea Prchalová) /57

Umfragenergebnisse der Zeitschrift Čtenář /58

Diskussionen, Ansichten: Zusammenarbeit zwischen
den Bibliotheken in der Realität (Jiřina Bínová) /59

Stellung der Museumsbibliotheken im Bibliothekssystem
des Kreises Hradec Králové aus der Ansicht der Kreisbibliothek
(Eva Svobodová) /62

Gefängnisbibliotheken in der Westwelt – 2
(Jitka Ledvinová) /64

Archive, Bibliotheken, Museen in der Digitalwelt 2004
– Konferenz der Speicherinstitutionen
(Lenka Jelínková–Jan Hutař) /66

Wenn man Bibliothek sagt: Halina Pawlowská, Schriftstellerin
und Journalistin (Jan Meier) /68

Aus den Bibliotheken /69

Regelmässige Spalten

STAV DOMÁCÍCH WEBOVÝCH STRÁNEK veřejných knihoven na konci roku 2004

Příchodu prosince jsem se tentokrát nemohl dočkat. Během roku jsem totiž neměl příliš času, abych se podíval na stránky mnohých českých knihoven, a tak jsem byl zvědav, co nového se na nich objevilo za posledních dvanácti měsíců. Těšil jsem se i na jejich grafickou úpravu, protože některé knihovny je na konci roku vyzdobují vánočními motivy. V tom směru mě nezklamali českokameničtí knihovníci, na jejichž stránkách opět padaly sněhové vločky, jablonečtí, kteří po roce na stránky znovu umístili hořící svíčky, lounští animovaného sněhuláka, ostravští klinkající zvonky a říčanští fotografii zasněžené knihovni budovy (co takhle ji příští rok obměnit?). Vánoční atmosféra na mě tentokrát dýchala i ze stránek, kde jsem na to dosud nebyl zvyklý: na stránkách lanškrounské knihovny jsem objevil obrázek Santa Klause, na stránkách prachatické knihovny troubící anděly a na stránkách třebečské knihovny animaci vánočního stroměčku a veselícího se dítěte.

Při prohlížení takto vyzdobených stránek mi práce rychle ubíhala, takže ve chvíli, kdy se za okny ozývaly výbuchy silvestrovských rachejtí, jsem dokončoval tradiční tabulku s přehledem stránek českých knihoven. Opět se po roce poněkud rozrostla, protože se po letech opět na internet vrátily stránky fulnecké či šternberské knihovny. Navíc přibýly stránky brušperské, mikulovské či stříbrské knihovny, abych jmenoval aspoň ty z větších měst. Celkově tabulka narostla o stránky téměř 60 knihoven, a to i z tak malých obcí, jako je Bílá na Liberecku, kde žije jen 800 obyvatel.

Kritérium pro zařazení stránek bylo stále stejné: nestačilo, aby na nich byla jen adresa knihovny a otvírací doba; musely obsahovat také informace o fondu nebo o chystaných či již uspořádaných akcích. Z toho důvodu jsem do tabulky stále nemohl zařadit stránky knihoven v Zábřehu a Krupce (všechny ostatní obce, kde žije více než 13 000 obyvatel, už v tabulce jsou), protože se z nich návštěvník dozví, jen kde sídlí a jak mají otevřeno.

Protože na konci roku nefungovaly stránky knihoven v Bojkovicích, Horní Lidči, Hutisku-Solanci, Rychnově nad Kněžnou, Šlapanicích či Velkém Újezdu stejně jako druhé stránky Bystřice nad Pernštejnem, Čelákovic, Domažlic, Litvínova a Strání, musel jsem je z tabulky vyřadit. V jejím prvním sloupečku tak letos najdete názvy 437 obcí a ve třetím sloupečku 457 adres (v některých obcích působí dvě veřejné knihovny, jiné knihovny zveřejňují své údaje na vlastním webu i na webu obce).

S adresami stránek knihoven byly opět problémy. Některé adresy z loňské tabulky přestaly platit, protože především na webech městských a obecních úřadů změnily knihovni stránky své umístění. I adresy některých webů byly upraveny a k automatickému přesměrování došlo jen na stránkách úřadů nebo knihoven v Chodově, Novém Veselí, Sedlci-Prčicích, Sušici, Valašské Bystřici a Veleslíně. Změněné adresy jsem zaznamenal u více než třiceti knihoven, u bučovických, českoskalických, nymburských či orlovských knihovnicků to bylo proto, že si letos koupili vlastní doménu.

Úroveň stránek jsem opět hodnotil jedním bodem (nejhorší) až pěti body ve čtvrtém sloupečku. Mnohé knihovny si hodnocení zlepšily novým designem stránek nebo aspoň zařazením dalších rubrik na stránky. Vytvoření nového designu stránek je náročné, přesto se jím mohla pochlubit téměř třicetka knihoven! Tam, kde se o novou grafickou úpravu postaral webmaster úřadu, měli knihovníci úlohu ulehčenou. Nový atraktivní design jsem však našel např. i na stránkách brněnské Mahenovy, karvinské, litoměřické, opavské, uherskohradištské či velkomeziříčské knihovny, které mají vlastní domény. Havířovští knihovníci dávají stránkám nový kabát takřka každoročně: v letech 2001, 2002 a znovu i loni.

Tak, jak se mi zhoršuje zrak, mě potěšilo, že po litovelské knihovně, která upravila stránky pro zrakově postižené v roce 2003, se k ní přidaly i knihovny v Chomutově, Jindřichově Hradci a Klatovech. Na stránkách jindřichohradecké knihovny si navíc uživatel může zvolit barvu podkladu.

Mnohé knihovny sice zůstaly u svého tradičního designu stránek, ale v roce 2004 je doplnily dalšími zajímavými rubrikami nebo materiály. Mahenova knihovna přidala rubriku *Mediální partneři*, táborská rubriku *Co se nejvíce půjčovalo*. Rožnovští knihovníci zavedli rubriku *Evropská unie*, havířovští *Přehled neziskových organizací* a strakonice *Neziskové organizace informují*. Kodex etiky se najde na stránkách knihovny v Brumově-Bylnici a Prostějově, výsledky výzkumu čtenářské spokojenosti v Sedlčanech a fotografie z návštěvy prezidenta v knihovně v Náchodě. Koncepte rozvoje knihoven Moravskoslezského kraje na roky 2004–2008 se dá studovat na stránkách krajské knihovny v Ostravě, zatímco Koncepte rozvoje knihovny do roku 2010 na stránkách krajské knihovny v Kladně.

V letošním roce jsem zaznamenal i nárůst stránek, na kterých se užívá redakční systém. Vedle redakčního systému *vismo*, oblíbeného webmastry obecních a městských úřadů (Aš, Čerčany, Dobruška, Choceň, Kyjov, Litvínov, Rokycany, Rýmařov a Velké Bílovice), je to i *phpRS systém*. Seznámit se s ním můžete na stránkách poděbradské, prostějovské a třebechovické knihovny.

Redakční systém umožňuje snadnou aktualizaci stránek, přidávání informací o nových akcích, nových knihách ve fondu či změnách v otvírací době. Pokud takové údaje pocházely z prosince 2004, do sloupečku aktuálnost jsem vepsal pět bodů. Za úpravu knihovních stránek v listopadu jsem dával čtyři body, a pokud se nějaká změna udála alespoň během prvních deseti měsíců, hodnotil jsem aktuálnost stránek třemi body. Bohužel řada stránek se vůbec nezměnila od prosince 2003 (2 body), prosince 2002 (1 bod) či prosince 2001 (žádný bod). Mám pocit, že sice roste nejen počet knihoven, které umístily stránky na internetu, ale i počet knihoven, které se od toho momentu o jejich obsah nestarají.

Abych dokázal posoudit aktuálnost stránek, kde se neuvádí redakční systém a kde není uvedeno datum úprav, porovnával jsem jejich podobu s podobou starších stránek, jak byly uloženy v archivu americké firmy WebArchive. Ten mi prozradil, že „novinky za listopad“ na stránkách třeštské knihovny nemíní listopad 2004, ale listopad 2003. Ani knihovníci z Chrastí mě nedokázali oklamat, když z nápisu *Novinky za červen 2003* během letošního roku odstranili časový údaj, aniž by seznam knížek změnili. Na určení stáří některých stránek jsem ani WebArchiv nepotřeboval. Nevěřím, že v poslední době byly upravovány stránky dobře funkční knihovny, když na nich zůstalo sdělení, že „rok 2001 bude výjimečný“. O pravidelné či pečlivé aktualizaci nesvědčí ani výzvy k účasti v anketě *Moje kniha na stránkách knihoven v Blansku, Koryčanech, Otrokovicích, Přibyslavi, Úsově, Varnsdorfu a Volyni*, když anketa byla loni v září uzavřena.

Nejsnáze získávají body knihovni stránky v rubrice adresní údaje, protože 4 body připisují, pokud na stránkách najdu adresu knihovny včetně PSČ, pět bodů pak za popis cesty do knihovny nebo plánek okolí knihovny. Nevím, zda knihovníci sledují moje tabulky nebo zda rovněž uznávají potřebnost plánu, aby k nim čtenáři našli cestu, ale skutečnost je, že v letošním roce doplnilo své stránky mapkami nebo plánky 16 knihoven (např. v Dolní Lutyni, Domažlicích, Jičíně, Lounech, Oseku či Turnově – tam je navíc i popis cesty). Jihlavští nádvkem popsali přístup pro vozíčkáře. Naproti tomu málo bodů za toto kritérium stále figuruje u Fryštáku (najít knihovnu lze jen podle fotografie výlohy knihovny s cedulí) a Třeštnice (knihovna se najde pouze podle informace, že je v budově staré školy na náměstí v 1. patře). Kozlovičtí knihovníci na adresu zapomněli úplně, ale aspoň uvedli číslo mobilního telefonu.

Pro získání většího počtu bodů v sedmém sloupečku není nezbytně nutná rubrika *Historie*. Mnohé o tom, co se v knihovně událo, lze najít v nabídkách *Archiv akcí* nebo *Fotogalerie*. Protože mě zajímá i to, co se v knihovnách dělo před příchodem internetu, potěšilo mě, že nabídku *Historie* zavedli letos na svých stránkách knihovníci z městských knihoven v Kladně, Kolíně, Nové Roli a z dalších šesti knihoven. Chválím i náhodské a přerovské knihovníky, kteří sice rubriku *Historie* měli už z dřívějšíka, ale doplnili ji ještě v tomto roce údaji za první půlrok, respektive za prvních osm měsíců letošního roku. Maximum pět bodů se však najde jen u těch knihoven, které vystavují historické fotografie. Letos si tak vylepšili hodnocení uherskobrodští knihovníci.

Kupodivu řada knihoven má v osmém sloupečku méně než tři body. Přitom k přidělení tohoto počtu bodů stačí uvést na stránkách knihovny seznam odebíraných časopisů nebo přehled novinek, aby čtenáře do knihovny nelákaly jen akce, ale i nabídka knihovního fondu. Kupodivu knihovníci v Plasech a Vamberku

přestali vystavovat novinky, a mají proto nižší počet bodů než loni. Naopak si polepšili knihovníci v Broumově, Chrastavě, Nové Roli a Skřivanech. Knihovníci kladenské městské knihovny své seznamy letos zpestřili vyobrazením knižních obálek.

Maximum bodů v osmém sloupečku mají jen ty knihovny, které místo seznamů časopisů či novinek mají vystaven elektronický katalog. V letošním roce se mezi ně zařadilo téměř 30 knihoven včetně malých, jako je knihovna v Babicích, Dolním Němčí či Uherském Ostrohu. Většina z nich si zakoupila systém LANius, respektive Clavius, pouze knihovny v Doksech a v Nové Pace systémy firmy KP-sys. Knihovna v Kozlovicích a v Novém Veselí si vystačila s vlastním systémem. Několik knihoven (např. Břeclav, Frýdek-Místek a Přerov) přešlo během roku ze systému LANius na Clavius, karlovarská knihovna pak ze systému LANius na Aleph.

Elektronické katalogy systémů LANius a Clavius umožňují zjistit velikost knihovního fondu a tento údaj se najde v devátém sloupečku. (Otzákník označuje knihovny užívající systémy firmy LANius, kde během prosince server s katalogem nefungoval.) Číselný údaj tentokrát obsahuje i data zází registrujících jednotlivé sešity periodik. U knihoven, které přispívají do souborných katalogů Bruntálska nebo Vsetínska, jsem uvedl údaj platný pro celý souborný katalog.

Počet bodů v desátém sloupečku je odstupňován podle šíře nabídky online služeb, tedy služeb, které si čtenář může na internetu provést sám a okamžitě, aniž by musel kvůli nim navštívit knihovnu. Patří mezi ně rezervace a prodlužování výpůjček dokumentů, možnost napsání vzkazů, objednávka zaslání zpráv z knihovny (tzv. infomail), objednávka rešerší ad. V roce 2004 ji rozšířila knihovna v Králíkách o zaslání informací, knihovny v Havlíčkově Brodě a Rokycanech o objednání MVS, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě o objednání rešerší. Návštěvní kniha letos přibyla na webu Mahenovy a poděbradské knihovny. Po vzoru žďárské knihovny, která zavedla službu *Ptejte se knihovny* již loni, ji začalo letos nabízet dalších více než třicet knihoven. Nejsou to přitom jen velké knihovny (např. obě hradecké, plzeňské a ostravské), ale i malé jako Hlinsko, Kopřivnice či Rožnov.

Bez znalosti češtiny by si virtuální návštěvníci z ciziny moc poznatků ze stránek českých knihoven nedonesli. Toho si jsou našťastí čeští knihovníci vědomi, a proto jsou mnohé stránky přeloženy do světových jazyků (počet bodů v předposledním sloupečku odpovídá počtu jazykových verzí). V letošním roce přeložili své stránky knihovníci z Bruntálu, Chlumce nad Cidlinou, Plzně (krajská knihovna) a Ústí nad Labem do angličtiny, knihovníci z Jihlavy do francouzštiny a knihovníci z Frýdku-Místku do holandštiny. V němčině a ruštině jsou od r. 2004 prachatické stránky a nejvíce práce měli v Domažlicích, když museli najít překladatele stránek do angličtiny, francouzštiny, němčiny a ruštiny. Litoměřičtí, opavští a táborští knihovníci již sice mají své stránky několik let v cizím jazyce, ale v r. 2004 nechali přeložit do dvou jazyků (němčiny a slovenštiny) i online katalog. Na devět jazykových mutací, které mají knihovny užívající Tinweb (např. Chrudim), však jejich Clavius nemá.

Je sice pravdou, že užitečné adresy si může každý najít, umí-li pracovat s vyhledávači, ale přesto mnohý ocení upozornění na zajímavé adresy na stránkách knihoven. To do letošního roku chybělo např. boskovickým, orlovským, prachatickým, turnovským i vysokomýtským knihovníkům. Nyní už však mají nabídku *Odkazy* ve formě adres nebo log. Kromě loga akce *Moje kniha*, které zdobí desítky hlavních stránek, přidali ostravští knihovníci i logo *Čítárny u Čerta* a olomoučtí logo *Drogového informačního serveru*. Naproti tomu jsem marně hledal odkaz na online katalog na stránkách knihoven v Dobrušce, Chocni, Letohradu, Novém Městě nad Metují, Střelcích u Brna i Sušici, i když podle stránek firmy LANius i podle stránek udržovaných V. Pávkem na webu českobudějovické knihovny lze do něj na internetu vstupovat. Pávkovy stránky obsahují na rozdíl od stránek prostějovské a přerovské knihovny i nejuplněnější přehled webových adres českých knihoven a jsou aktualizovány po celý rok.

Tento článek jsem uvedl zmínkou o vánočně upravených knihovních stránkách a podobně jej i ukončím. Velmi toliž na mě zapůsobila vánoční povídka umístěná na stránkách knihovny v Býšti. Popisuje příběh, kdy ředitel (ale mohla by to být klidně i ředitelka) dává své sekretářce peníze, aby za ně koupila dárky pro jeho děti. A ona mu vysvětluje, že pro jeho děti bude větším dárkem, když se jim bude věnovat a nebude trávit čas v práci. Mé dcery jsou již dospělé, takže mi snad nevyčtou dobu, kterou jsem letos strávil prohlížením webových stránek místo toho, abych s nimi byl o Vánocích. Věřím, že sepsáním novinek a letošních nápadů v tomto článku jsem ale ušetřil čas některým ředitelkám knihoven, které by jinak samy hledaly zajímavé myšlenky na stránkách dalších knihoven, a místo toho se budou moci více věnovat svým dětem.

Obec	typ	http://	celková úroveň	aktualnost	aktuální údaje	historie	údaje o fondu	počet záznamů	online služby	jazykové verze	odkazy
Albrechtice	MK	www.obecalbrechtice.cz/index.php?body=knihovna&right=1	3	1	4	0	0		0	1	0
Aš	MěK	www.mestoaas.cz/vismo/dokumenty2.asp?u=52&id_org=52&id=62196&p1=&p2=&p3=	2	4	4	0	3	novinky	0	1	0
Babice	MK	www.uh.cz/babice/knihovna.html	4	4	4	0	5	41 000	3	1	0
Babylon	MK	www.babylon-obec.cz/index.php3?m=fiin&dokument=knihovna	3	3	4	0	5		1	1	0
Bakov nad Jizerou	MěK	www.knihovny.mlboleslav.cz/bakov.html	2	1	4	3	0		0	1	0
Běchovice	MK	www.bechovice.org/knihovna/php/knihovna.php	3	4	4	0	5		2	1	3
Bechyně	MěK	www.mestobechyne.cz/main.php?cat=kultura&page=knihovna	3	3	4	4	0		0	1	0
Bělá pod Bezdězem	MK	www.knihovny.mlboleslav.cz/bela.html	4	3	4	3	5	25 000	3	1	0
Benátky nad Jizerou	MěK	www.benatky.cz/iowin/en/knihovna/	4	4	4	4	5	8 000	3	1	1
Benátky nad Jizerou	MěK	www.knihovny.mlboleslav.cz/benatky.html	3	1	4	4	0		0	1	0
Benešov	MěK	www.knihovna-benesov.cz/	4	3	5	0	5	154 000	3	1	3
Beroun	MěK	www.knihovna.ber.cz/	5	5	5	5	5	89 000	3	1	4
Bezno	MK	www.knihovny.mlboleslav.cz/bezno.html	2	0	4	3	0		0	1	0
Bílá	MK	www.ou-bila.cz/	3	1	3	4	0		0	1	0
Bílina	MěK	www.bilina.cz/knihovna/	2	0	4	4	5	115 000	3	1	0
Bílovec	MěK	www.knihovnabilovec.cz/	3	3	4	0	5	39 000	3	1	0
Bilovice nad Svitavou	MK	www.bilovice-nad-svitavou.cz/knihovna.php	3	2	4	4	1		0	1	0
Blansko	MěK	mk.blansko.cz/	4	3	4	5	5		4	2	1
Blatná	MěK	www.blatna.cz/knihovna/	3	2	4	3	1		0	1	0
Blovic	MěK	www.municipal.cz/blovic/kult_knihovna.htm	3	2	4	4	1		0	1	0
Bludov	MK	knihovna.bludov.cz/index.htm	5	3	4	4	3	novinky	0	1	1
Bohumín	MěK	www.knih-bohumin.cz/	5	5	5	3	5	74 000	3	1	5
Bochov	MK	www.obec-bochov.cz/html/knihovna.htm	3	3	4	0	1		0	1	0
Bolatice	MK	www.bolatice.cz/bolatice/czech/text.asp?sysID=196	3	3	4	0	3	novinky	0	1	2
Bor	MěK	www.mubor.cz/kultura.php?F=admin/doc/home/knihovna.adf	3	3	4	1	1		0	1	0
Boršice	MK	www.borsice.cz/phprs/view.php?cislocianku=2004062301	2	3	4	0	1		0	1	0
Boskovice	MěK	www.boskovice.cz/knihovna/	5	5	4	4	5	79 000	3	1	5
Brandýs nad Labem	MěK	www.knihovna.brandysnl.cz/	4	5	4	4	5	42 000	4	1	5
Brno	MěK	www.kjm.cz/	5	5	5	5	5	883 000	4	3	4
Brno	KK	www.mzk.cz/	5	5	5	5	5		4	2	5
Broumov	MěK	www.broumov-mesto.cz/mesto/mesto_knih.html	3	3	4	2	3	novinky	0	1	0
Brtnice	MěK	www.brtnice.cz/nove_stranky_2004/sluzby_obcanum/knihovna.htm	3	3	3	0	0		0	1	0
Brumov-Bylnice	MěK	www.email.cz/knihovna.brumov/	5	5	5	4	3	novinky	0	1	5
Bruntál	MěK	www.mekbruntal.cz/	5	3	5	5	5		1	2	5
Bruntál	RKC	knihovna.inext.cz/bruntal/	3	3	4	0	5		1	1	0
Brušperk	MěK	knihovna.brusperk.com/	5	3	4	4	3	novinky	1	1	3
Břeclav	MěK	www.knihovna-bv.cz/	5	5	5	2	5	207 000	3	3	5
Břežnice	MěK	www.breznice.cz/knih.html	3	3	4	0	0		0	1	1
Břežová	MěK	www.mu-brezova.cz/index.php?menu=8&action=browse&id=52	3	3	3	0	1		0	1	0
Bučovice	MěK	knihovna.bucovice.cz/	4	4	4	4	5	32 000	3	1	0
Buchlovice	MK	www.buchlovice.cz/buchlovice/str/knihovna/informace.html	3	3	4	0	3	seznamy	0	1	0
Bystré	MěK	www.knihovna.bystre.cz/	4	3	4	0	5	12 000	3	1	3
Bystrice nad Olší	MK	knihovna.bystrice.cz/	5	4	4	4	5	?	3	1	5
Bystrice nad Pernšt.	MěK	www.bystricemp.cz/index.php?NADID=72	3	3	4	4	1		0	1	3
Bystrice p. Hostýnem	MěK	www.mubph.cz/knihbph/	3	2	4	0	5	50 000	3	1	0
Býšín	MK	www.byst.cz/urad/knihovna.htm	3	5	3	0	3	seznamy	0	1	0

Zbraslav	MK	www.zbraslav.cz/framer.php?sk=28	5	5	4	4	5	10 000	3	1	3
Zlaté Hory	M&K	www.knihovny.jesenicko.net/zlatehory/index.htm	4	1	4	0	5		1	1	0
Zlín	KK	www.kfbz.cz	5	5	5	5	5	148 000	4	5	5
Zlonice	MK	www.ou.zlonice.cz/knihovna/index.htm	4	3	3	4	0		0	1	0
Znojmo	M&K	www.knihovnazn.cz/	5	5	5	4	5	217 000	3	1	5
Zruč nad Sázavou	M&K	www.zruc.cz/web/index.php?adr=kultura&str=knihovna&menu=kultura	3	2	1	0	1		0	1	0
Zruč-Senec	MK	www.sweb.cz/mlkzruc/	4	5	4	0	3	seznamy	0	1	5
Zubří	MK	www.mesto-zubri.cz/knihovna.htm	3	1	4	3	1		0	1	5
Žatec	M&K	www.mekzatec.cz	5	5	4	4	5	82 000	3	1	4
Žďár nad Sázavou	M&K	www.knihzdar.cz/	5	5	5	5	5		4	4	5
Ždírec n. Doubravou	M&K	www.zdirec.cz/cz/sec.php3?sec=28	4	3	4	1	1		0	1	3
Železný Brod	M&K	www.zelbrod.cz/index.php?akt=knihovna	3	3	3	0	0		0	1	3
Žlutice	M&K	www.zlutice.cz/infocentrum.htm	3	2	4	0	1		0	1	0
Žulová	MK	www.knihovny.jesenicko.net/zulova/index.htm	4	1	4	0	5		1	1	0

Čtyři druhy marketingu v knihovnické praxi

2. část

3. Administrativní marketing

Podstatou administrativního marketingu je plánování, které nám umožní koncipovat jednotlivé dílčí fáze marketingového procesu a dospět k souhrnným skutečnostem.

Tvorba **marketingového plánu** vychází z obecně stanovených cílů a zahrnuje řadu dílčích úkonů jako provedení marketingového průzkumu okolí i vlastní činnosti knihovny, dále analýzu jejich slabých i silných stránek, určení marketingových strategií, definování programů, sestavení rozpočtů, vytvoření definitivní podoby marketingového plánu včetně jeho kontroly, revize a aktualizace.

Proces marketingového plánování obsahuje tyto dílčí části (2):

1. stanovení obecných cílů knihovny,
2. provedení marketingového průzkumu vlastní činnosti knihovny i jejího okolí,
3. provedení analýzy SWOT,
4. určení marketingových cílů,
5. stanovení konkrétních marketingových strategií,
6. definování programu včetně plánu propagace služeb,
7. sestavení rozpočtu,
8. sestavení marketingového plánu,
9. vyhlášení marketingového plánu,

10. kontrola plnění marketingového plánu,
11. revize a aktualizace marketingového plánu.

Cíle knihovny v obecné rovině perspektivně vymezují směřování veřejné knihovny.

Marketingový průzkum vychází nejen z analýzy činnosti knihovny v uplynulém období a mapuje stávající uživatele knihovny, ale i z rozboru relevantního okolí knihovny.

Analýza SWOT spočívá ve zjištění vlastních silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Název je tvořen akronymem anglických slov: **Strenght** (síla), **Weakness** (slabost), **Opportunity** (příležitost), **Threat** (hrozba). Touto metodou lze odhalit některé závažné problémy (např. pokles počtu čtenářů, pokles počtu výpůjček, předpoklady vyplývající z nového územního uspořádání nebo hrozby vyplývající z požadavků obsažených v novém knihovním zákoně.)

Marketingové cíle jsou formulovány v základních faktorech marketingového mixu čtyři C a směřují k získání trvalého uživatele.

Marketingová strategie definuje především *segmentaci*, tj. vymezení cílových skupin, na které bude zaměřena pozornost.

Plán propagace zahrnuje všechny formy propagace a reklamy, kterými chce knihovna o poskytovaných službách informovat veřejnost, především však externí formy public relations.

Sestavení rozpočtu slouží k reálné úvaze o možnostech finančního krytí plánovaných služeb.

Sestavení plánu a jeho vyhlášení není určené k tomu, aby byla nahrazena dosavadní činnost i zkušenosti knihovníků, nýbrž k doplnění dosavadní praxe o nové trendy.

Kontrola plnění plánu slouží k získání informací o tom, jak úspěšně probíhá realizace marketingu v praxi.

Revize a aktualizace plánu nám ozřejmí, co je třeba zabezpečit a jaké metody použít.

4. Transformační marketing

V době neustálého rozvoje informačních technologií a globální ekonomiky se vše dynamicky proměňuje, vzdálenosti se zkracují, vytváří se nový tržní prostor.

Díky elektronickému obchodu dochází, a v budoucnu ještě dojde, k výraznému poklesu zákazníkům, neboť většinu produktů si zájemci mohou obstarat po internetu, aniž by navštívili obchody. V reakci na tuto realitu mnozí podnikatelé začínají praktikovat „marketing zážitků“, nikoliv marketing sortimentu nabízených produktů. V mnohých knihkupectvích, potravinářských a textilních prodejnách se nalézají kavárny, konají se přednášky i živá představení. Databáze zákazníků, které evidují jejich preference a požadavky, slouží k „hromadnému individuálnímu uzpůsobování“ tržní nabídky výrobků, služeb, programů (3).

Tato skutečnost je typická i pro oblast *knihovnických a informačních služeb*.

Důsledky budoucích změn se projeví především v tom, že se v procesu komunikace informací postupně změní role autorů, vydavatelů, distributorů i knihoven. Dynamicky se bude rozvíjet oblast elektronického publikování zejména novin a časopisů dostupných on-line, rozšíří se přístup k informačním databázím a jejich využívání se zvýší v důsledku větší informační gramotnosti. V oblasti elektronické komunikace budou veřejné knihovny podrobeny stále větší konkurenci a pravděpodobně se stanou pouze jednou z řady možností, nabízející uživatelům své informační služby.

Jedinečná úloha veřejných knihoven by však měla zůstat zachována v případech získávání, zpracování a uchování tištěných a elektronických

dokumentů, které by měly být zpřístupňovány uživatelům prostřednictvím kvantitativně i kvalitativně dokonalejších knihovnických služeb za pomoci moderních informačních technologií.

Rozšíření a zkvalitnění informačních a knihovnických služeb odpovídajících přáním a požadavkům uživatelů je nemyslitelné bez navázání spolupráce se vzdělávacími, kulturními a zájmovými organizacemi v dané lokalitě.

a) *Spolupráce se vzdělávacími institucemi* posílí a upevní funkci veřejných knihoven v procesu celoživotního vzdělávání občanů a rovněž svým dílem přispěje k výchově trvalých celoživotních uživatelů, pro které je četba samozřejmou potřebou.

b) *Spolupráce s pamětovými institucemi*, především s muzei a archivy je vhodnou formou kooperace na lokální úrovni. Cílem těchto snah je posílení vědomí jedinečné identity konkrétního regionu, neboť budoucí tvářnost sjednocené Evropy není ve stejnorodosti, nýbrž mnohočetnosti vzájemně tolerantních kultur.

c) *Spolupráce se zájmovými organizacemi* (kluby důchodců, Červeným křížem, spolky zahrádkářů aj.) přispěje ke smysluplnému a plnohodnotnému trávení volného času s přihlédnutím k zájmům, věku i vzdělání občanů.

V souladu s marketingovými trendy budoucnosti se očekává, že velká část těchto aktivit se bude realizovat formou „zážitků“ a „všudypřítomné zábavy“.

V důsledku technických a ekonomických proměn společnosti je naplní transformačního marketingu prognóza pravděpodobného vývoje veřejné knihovny v návaznosti na současný stav i dosavadní vývoj.

Závěr

Jednotlivé druhy marketingu vhodným způsobem člení globální marketingovou koncepci na vnitřně kompaktní okruhy, které usnadňují celistvé zvládnutí sledované problematiky.

V obecné rovině mohou být východiskem *strategického marketingu* výsledky celostátních i zahraničních výzkumů, které shodně upozorňují na skutečnost, že segmenty, které nejvíce využívají služeb knihovny, jsou tvořeny uživateli ve věku do 30 let (profesně převážně studenty) a uživateli nad 45 let (převážně důchodci).

Taktický marketing lze zdařile rozvíjet v oblasti propagace, zejména pak public relations.

Administrativní marketing čerpá z podkladů vyplývajících ze strategického a taktického marketingu. Systematicky je zpracovává a upřesňuje o analýzu SWOT. Jednotlivé dílčí činnosti doplňuje vyčíslením finančních nákladů. V následných krocích konkretizuje vyhlášení, kontrolu, revizi i aktualizaci marketingového plánu.

Transformační marketing je především pro-

gnózou očekávaného vývoje. Do marketingového plánu se sice nezpracovává, avšak do jisté míry může upozorňovat na skutečnosti, které se mohou v náznamech objevit v analýze SWOT.

Realizace moderně pojaté marketingové koncepce je v knihovnické praxi činností nadstandardní, avšak ve svých konečných důsledcích vede k podstatnému zvýšení efektivity i kvality práce.

EVA KRIVÁ

eva.kriva@fpf.slu.cz

ZÁKLADNÍ LITERATURA :

1. Horáková, H. Moderní marketing s otazníkem. *Moderní řízení* 2001, č. 9, s. 19–21. ISSN 0026-8720.
2. Jak sestavit marketingový plán (recenze). *Moderní řízení* 1999, č. 9, s. XXIII.
3. Kotler, P. *Marketing podle Kotlera*. Jak vytvářet a ovládat nové trhy. Praha: Management Press 2000, s. 112–159. ISBN 80-7261-010-4.
4. *Marketing pro veřejné knihovny*. Praha: NK 1994. s. 36. ISBN 80-7050-173-1.
5. Westwood, J. *Jak sestavit marketingový plán*. Praha: Grada Publ. 1999. ISBN 80-7169-542-4.

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010

V červenci roku 2004 přijala vláda „Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010“ (dále jen „Koncepce“). České knihovny tak získaly poprvé ve své historii strategický rozvojový dokument schválený vládou. Základní návrh nové Koncepce připravil poradní orgán ministra kultury pro oblast knihovnických a informačních služeb Ústřední knihovnická rada a v říjnu 2002 k němu proběhla veřejná diskuze.

Koncepce se vztahuje na více než 6000 knihoven, které poskytují veřejné knihovnické a informační služby. Jedná se o knihovny provozované převážně obcemi a městy, ale do systému jsou zahrnuty i různé sítě specializovaných knihoven, např. vysokoškolské, výzkumné, muzejní a další. Dokument shrnuje hlavní problémové okruhy českých knihoven, navrhuje způsob jejich řešení a určuje odpovědnosti za plnění stanovených úkolů. V úvodu je popsán současný stav knihovnictví, knihoven a informačních institucí, jsou charakterizovány slabé a silné stránky, hrozby a příležitosti. Důležitou součástí materiálu je též vyčíslení potřebných finančních nákladů, které by v příštích letech měly být na rozvoj knihoven vynaloženy v rámci speciálních dotačních programů.

Koncepce představuje pro knihovny, jejich provozovatele a zřizovatele, ale také krajské orgány příležitost a výzvu k ovlivnění budoucího rozvoje. O tom, zda bude stanovených cílů skutečně dosaženo, rozhoduje na první pohled především objem financování knihoven a dotačních programů. Na druhé straně Koncepci nelze naplnit, pokud jednotlivé knihovny a jejich provozovatelé nebudou usilovat o realizaci stanovených cílů v kontextu svých služeb uživatelům. Koncepce by se měla v první řadě stát podnětem pro vypracování dílčích strategických materiálů a podpůrných programů na úrovni krajů, specializovaných sítí i jednotlivých knihoven. Úplný text Koncepce včetně příloh je k dispozici na <http://www.mkcr.cz/article.php?id=1033>.

VÍT RICHTER

12. 1. 2005

ODKAZ :

*) § 3 odst. 1. zákona 257/2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb.

HLAVNÍ CÍL KONCEPCE

Prostřednictvím knihovního systému^{*)} umožnit občanům rovný přístup k publikovaným dokumentům a dalším informačním zdrojům v jakékoli formě. Vytvářet informační infrastrukturu pro výchovu a celoživotní vzdělávání, uspokojování kulturních zájmů občanů, výzkumnou a vývojovou činnost a podílet se na ekonomických aktivitách a nezávislém rozhodování jednotlivce.

DÍLČÍ CÍLE KONCEPCE

Formování knihovního systému

1. Definovat, dokončit, stabilizovat a rozvinout funkce strukturovaného a vnitřně integrovaného systému knihoven a informačních institucí, který s využitím informačních technologií a nezávisle na resortní, regionální a oborové příslušnosti umožní propojení a kooperaci, včetně zapojení knihoven do mezinárodní spolupráce, zejména v rámci EU.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost ministerstev, ústředních orgánů státní správy, AV ČR a všech knihoven i jejich provozovatelů.

Regionální rozměr: Součinnost krajů a obcí.

Doporučení: Zahrnout spolupráci knihoven do koncepcí rozvoje oblasti vzdělávání, výzkumu, kultury a podporovat jejich součinnost.

2. Zlepšit právní zakotvení systému knihoven a podpořit jeho integrační, koordinační a operační funkce ekonomickými nástroji.

Zajistí: MK novelou knihovního zákona.

Termín: 2006.

3. Podporovat oborovou kooperaci v systému knihoven a budovat specializované knihovny jako garanty knihovnických a informačních služeb pro jednotlivé obory.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost ministerstev, ústředních orgánů státní správy a AV ČR, zejména MŠMT, MZd, MZe (propojení informačních toků krajských knihoven na krajská informační centra zaměřená na rozvoj venkova a zemědělství), Ministerstva životního prostředí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva dopravy.

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven.

4. Dosáhnout maximální kompatibility a unifikace knihovnických činností a systémů v národním a mezinárodním měřítku s cílem zlepšit kvalitu služeb, zvýšit efektivitu činnosti knihoven a odstranit duplicitu činností, a tím zvýšit hospodárnost ve využívání veřejných prostředků věnovaných na zajištění činnosti knihoven.

Termín: Průběžně.

Doporučení: Knihovnám, jejich provozovatelům a zřizovatelům – zohlednit kritéria kompatibility a unifikace knihovnických činností a systémů při vynakládání veřejných prostředků na činnost knihoven.

5. Podpořit rozvoj činnosti knihoven metodickou a poradenskou činností.

Zajistí: NK ČR, Moravská zemská knihovna v Brně, krajské knihovny, specializované knihovny a jejich zřizovatelé.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: MŠMT, MZd, AV ČR, MZe.

Regionální rozměr: Krajské knihovny v rámci výkonu regionálních funkcí knihoven.

Doporučení: Ve vybraných knihovnách vytvořit podmínky pro zajištění metodické a poradenské činnosti pro specializované oblasti činnosti knihoven.

Rovný přístup k veřejným knihovnickým a informačním službám

6. Vytvořit podmínky pro zajištění rovného přístupu ke všem druhům publikovaných dokumentů pro účely vzdělávání, výzkumu, vývoje a zpřístupňování kulturního dědictví při současném zajištění ochrany práv duševního vlastnictví v souladu s národními i mezinárodními předpisy.

Zajistí: MK novelou autorského zákona.

Termín: 2004.

Doporučení: Připravit novelu autorského zákona, která bude v souladu s mezinárodními úmluvami a doporučeními a současně vytvoří prostor pro užití autorských děl pro účely vzdělávání, výzkumu a vývoje a zpřístupňování kulturních hodnot.

7. Stanovit výkonové a kvalitativní parametry činnosti knihoven a poskytování VKIS s cílem jejich zefektivnění. Zajistit vyhodnocování a kontrolu těchto parametrů.

Zajistí: MK vydá formou metodického pokynu standard výkonu VKIS knihoven provozovaných obcemi a krajských knihoven, které současně plní funkci základní knihovny.

Termín: 2004.

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost knihoven ze všech resortů.

Regionální rozměr: Součinnost krajských knihoven, při vyhodnocování a kontrole standardů VKIS se předpokládá součinnost MV, krajů a obcí.

Doporučení: Optimalizovat sledování statistických údajů o výkonech ve všech typech knihoven, zajistit jejich vzájemnou provázanost (ve spolupráci s Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu a Ústavem pro informace ve vzdělávání).

8. Pokračovat v realizaci regionálních funkcí knihoven a formovat krajské systémy knihoven na principu spolupráce všech knihoven regionu tak, aby bylo dosaženo standardizované úrovně VKIS, včetně informační služby uživatelů VKIS – obyvatel malých obcí.

Zajistí: Kraj.

Termín: Průběžně.

Doporučení: MK vydá metodické doporučení pro výkon regionálních funkcí.

9. Napojit všechny knihovny provozované veřejnou správou na internet prostřednictvím komunikační infrastruktury veřejné správy a rozšířit tak nabídku veřejně přístupných internetových stanic zejména v malých obcích ČR.

Zajistí: MI ve spolupráci s MK dle usnesení vlády ČR ze dne 14. 1. 2004 č. 44.

Termín: 2006.

Regionální rozměr: Předpokládá se součinnost krajů a krajských knihoven.

Doporučení: Pro internetizaci knihoven využít strukturální fondy EU.

10. Zlepšit informační infrastrukturu a vybavenost knihoven informačními a komunikačními technologiemi. Zpřístupnit vědeckovýzkumné sítě knihovnám tam, kde je to vhodné.

Zajistí: MK, MI v oblasti zajištění internetové konektivity.

Termín: 2006.

Spolupráce ostatních ministerstev a institucí: MK, MŠMT, MZd, MZe, AV ČR, vysoké školy.

Regionální rozměr: Předpokládá se součinnost krajů a krajských knihoven.

11. Zvyšovat úlohu knihoven v procesu celoživotního vzdělávání. Podpořit v knihovnách dostupnost služeb a prostředků pro podporu vzdělávání na internetu. Vytvářet v knihovnách multimediální víceúčelová pracoviště, umožňující přístup ke školení a zařízení pro práci s digitálními dokumenty, zajistit dostupnost těchto služeb i pro obyvatele v malých obcích.

Zajistí: MK, MŠMT.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: MŠMT, MPSV, Rada vlády pro rozvoj lidských zdrojů.

Regionální rozměr: Programy jsou otevřeny i pro knihovny zřizované krajem a obcemi.

Doporučení: Využít pro činnost knihoven výsledky a produkty používané ve školách v rámci realizace státní informační politiky ve vzdělávání.

12. Podporovat a rozšiřovat spolupráci knihoven při vzájemném sdílení informačních zdrojů a služeb s cílem umožnit uživatelům vyhledávání a přístup k maximu publikovaných informací a informačních zdrojů v domácí i mezinárodní informační síti, a to jak v přímém kontaktu s knihovnou, tak prostřednictvím internetu. Podporovat zpřístupnění online katalogů knihoven na internetu. Optimalizovat organizaci meziknihovních služeb.

Zajistí: NK ČR, MZK, krajské knihovny, specializované knihovny.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost knihoven ze všech resortů.

Regionální rozměr: Součinnost knihoven ze všech krajů a obcí.

Doporučení: Rozvíjet meziknihovní služby v souladu s knihovním zákonem č. 257/2001 Sb.

13. Zlepšit dostupnost knihoven a jejich služeb, odstranit bariéry přístupu k jejich využívání, rozšířit služby knihoven pro handicapované občany i národnostní menšiny, nezaměstnané a další znevýhodněné sociální skupiny.

Zajistí: Knihovny a jejich provozovatelé. MK připraví nový podporný program „Bezbariérová knihovna“ nebo upraví náplň stávajících programů.

Termín: 2004.

Doporučení: Knihovny a jejich provozovatelé podporují dostupnost služeb a odstraňování existujících bariér.

14. Vytvořit podmínky pro zajištění informační výchovy uživatelů ke zvýšení jejich funkční gramotnosti, a tím i schopnosti efektivně vyhledávat a využívat informační zdroje. Zahrnout informační výchovu (informační gramotnost) do výuky základních a středních škol. Využít knihovny pro školení základní počítačové a informační gramotnosti občanů.

Zajistí: MŠMT – implementace do výuky, MI – realizace Národního programu počítačové gramotnosti.

Termín: Průběžně.

Doporučení: Podporovat spolupráci knihoven a škol při výuce informační gramotnosti.

15. Využít knihovny pro služby e-governmentu. Rozvinout nové služby knihoven při poskytování informací ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, podpořit prostřednictvím knihoven elektronický přístup občanů k informačním systémům ve-

řejné správy. Zapojit knihovny do komunikační strategie ČR související se vstupem do EU formou spolupráce knihoven s Ministerstvem zahraničních věcí a informačními středisky o EU v ČR, a to především zajištěním prezentace takto získaných informací veřejnosti.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: MI, MZe, MV, MPSV, MŽP, MZV, MMR.

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven.

Doporučení: Podporovat úlohu knihoven jako informačního centra obce.

16. Komunitními aktivitami knihoven jako poskytovatelů VKIS podporovat aktivní účast občanů na životě obce, pomáhat při vytváření místních partnerství a budování komunit v místě. Vytvářet v knihovnách prostorové podmínky pro komunitní a kulturní aktivity.

Zajistí: MK formou podpory v programu Knihovna 21. století.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: MZe, MŠMT, MMR, MV.

17. Zásadně zlepšit prostorové podmínky knihoven co do jejich rozsahu a kvality, podporovat výstavbu a rekonstrukci knihoven s výraznou orientací na zlepšení knihovnických služeb. Realizovat výstavbu a rekonstrukci objektů NK ČR a Národní technické knihovny. Prostorová provizoria krajských knihoven v Ostravě, Karlových Varech, Havlíčkově Brodě a Zlíně nahradit řešením umožňujícím plnohodnotný výkon funkce krajské knihovny. Iniciovat nový dotační program orientovaný na podporu výstavby a rekonstrukce knihoven.

Zajistí: Příslušní zřizovatelé knihoven a MK.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: MŠMT, MZd, MF, kraje.

Regionální rozměr: Součinnost příslušných krajů.

Doporučení: MK podporuje výstavbu a rekonstrukci knihoven.

Tvorba a zpracování knihovních fondů a informačních zdrojů

18. Zvýšit objem financování nákupu knihovních fondů v knihovnách ČR a vytvořit tak základní předpoklad pro zlepšení obsahu a kvality VKIS.

Zajistí: Zřizovatelé a provozovatelé knihoven, MK podpornými programy.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost

knihoven ze všech resortů.

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven.

Doporučení: Zřizovatelé a provozovatelé knihoven zajistí zvýšené financování nákupu knihovních fondů v souladu s potřebami uživatelů.

19. Zajistit kontinuitu v přístupu k elektronickým informačním zdrojům pro výzkum, vývoj i vzdělávání a jejich náležitou aktualizaci. Podporovat vytváření konsorcií při nákupu a zajišťování elektronických informačních zdrojů, spolupracovat s vydavateli a distributory při vyjednávání licencí.

Termín: 2004 a dále průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: MŠMT, AV ČR, MZd, MZe.

Doporučení: Průběžně sledovat efektivitu využívání elektronických informačních zdrojů a optimalizovat jejich výběr v souladu s potřebami uživatelů.

20. Urychlit převod listkových katalogů knihoven do online databází a umožnit tak zpřístupnění fondů knihoven pro vzdálené uživatele prostřednictvím internetu a mnohonásobné využití elektronických záznamů v knihovnách ČR.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK.

Termín: Průběžně.

Regionální rozměr: Program je otevřen i pro krajské knihovny.

Doporučení: Zajistit zpřístupnění vytvořených dat pro potřebu všech knihoven.

21. Budovat elektronické souborné katalogy a informační brány jako základní informační zdroje o dostupnosti dokumentů v knihovnách ČR a nástroje pro sdílenou katalogizaci.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK.

Termín: Průběžně.

Doporučení: Vytvořit v knihovnách podmínky pro sdílenou katalogizaci, podporovat spolupráci se soubornými katalogy a integrovat vytvořené databáze do informačních bran.

Ochrana a zpřístupnění kulturního dědictví

22. Zkvalitnit průběžnou a retrospektivní bibliografickou registraci, trvalé uchování a zpřístupnění dokumentů publikovaných na území České republiky, včetně tzv. šedé literatury a vybraných typů elektronických dokumentů. Podpořit rozvoj nástrojů zajišťujících kvalitní a úplné informace o publikovaných dokumentech na území ČR.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: MZd, MŠMT, MV a další.

Regionální rozměr: Součinnost krajských knihoven.
Doporučení: Zkvalitnit součinnost NK ČR, MZK, krajských knihoven a specializovaných knihoven při tvorbě průběžné a retrospektivní národní bibliografie publikovaných dokumentů.

23. Zpracovat koncepci trvalého uchování knihovních sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR jako důležité složky kulturního dědictví a umožnit jejich využívání současným i budoucím generacím. Vytvořit legislativní, organizační a technické předpoklady pro shromažďování, trvalé uchování a zpřístupnění publikovaných digitálních a digitalizovaných dokumentů jako důležité složky kulturního dědictví.

Zajistí: MK, NK ČR.

Termín: 2005.

Spolupráce ostatních ministerstev: Předpokládá se spolupráce s nejvýznamnějšími knihovnami ze všech resortů.

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven.

24. Pokračovat v digitalizaci vybraných částí knihovních fondů jako součásti kulturního dědictví a zpřístupnit je veřejnosti.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK.

Termín: Průběžně.

25. Zlepšit organizační a technickou připravenost knihoven ke zvládnutí krizových situací v případě živelních pohrom a válečného nebezpečí. Zpracovat metodiku tvorby plánů pro řešení mimořádných (krizových) situací v knihovnách.

Zajistí: MK, knihovny, jejich zřizovatelé a provozovatelé.

Termín: metodika v roce 2005, realizace podporovaná z programu ISO od r. 2006.

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost knihoven ze všech resortů.

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven, obcí.

Doporučení: Knihovny a jejich provozovatelé provedou revizi plánů na řešení mimořádných situací v knihovnách s cílem jejich aktualizace, případně jejich přepracování s ohledem na veškeré známé druhy ohrožení sbírek, budov, personálu i návštěvníků.

26. Rozvinout spolupráci knihoven s muzei, archivy a dalšími typy pamětových institucí při zpracování, ochraně a zpřístupnění kulturního dědictví s důrazem na zavádění nových informačních technologií a kompatibilitu systé-

mů. Připravit nové programy podpory využívání informačních technologií orientované na různé typy pamětových institucí, výsledky prezentovat společně.

Zajistí: MK.

Termín: 2005.

Spolupráce ostatních ministerstev: MV.

Regionální rozměr: Předpokládá se součinnost krajů a krajských knihoven.

Doporučení: Využít stávajícího programu VISK 5, 6, 7 a 9 pro podporu spolupráce pamětových institucí, nový program Česká muzea.

27. Navrhnout systémové řešení ochrany historických knihovních fondů z hlediska nakládání s nimi a řešení způsobu jejich vývozu.

Zajistí: MK.

Termín: 2006.

Doporučení: vyřešit zařazení historických knihovních fondů buď zařazením pod režim stávajících zákonů, nebo novelou knihovního zákona.

Rozvoj lidských zdrojů

28. Zajistit odbornou přípravu a celoživotní vzdělávání pracovníků knihoven s důrazem na získávání znalostí a dovedností pro využívání informačních a komunikačních technologií a jazykových znalostí. Zvýšit úlohu knihovnických škol v zajištění celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven. Pokračovat v rozvoji a rozšiřování odborného záběru vzdělávacích center v knihovnách.

Zajistí: MŠMT, vzdělávací centra knihoven.

Termín: Průběžně.

Spolupráce ostatních ministerstev: MK, MZd.

Regionální rozměr: Předpokládá se součinnost krajů a krajských knihoven.

Doporučení: Knihovny a jejich provozovatelé budou podporovat celoživotní vzdělávání pracovníků knihoven.

29. V souvislosti se zvyšujícími se nároky na knihovnickou a informační činnost zlepšit platové ohodnocení pracovníků knihoven a prosadit odpovídající zařazení pracovníků knihoven podle nového katalogu prací. Systém celoživotního vzdělávání provázat se systémem odměňování.

Zajistí: Knihovny a jejich provozovatelé.

MPSV ve spolupráci s MK připraví popis typových pozic knihovnických povolání jako východisko pro zpracování kariérního řádu.

Termín: 2004 a dále průběžně.

Doporučení: Knihovnické spolky a sdružení zahájí přípravu kariérního řádu pro pracovníky vybraných typů knihoven. Knihovny a jejich provozovatelé zpracují a uplatní kariérní řád.

V Ostravě soutěžily návrhy nového sídla krajské knihovny

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě s knihovním fondem blížícím se milionu knihovních jednotek patří k významným kulturním a vzdělávacím institucím Moravskoslezského kraje. Pobývá však neustále v provizorních prostorách Nové radnice, do nichž byla umístěna při svém založení v roce 1951 nejdéle na deset let.

Ačkoliv se postupem času knihovna velmi proměnila, zejména díky široké nabídce zahraničních informačních zdrojů a automatizaci většiny provozů, naráží rozvoj služeb pro cca 190 000 návštěvníků ročně neustále na nevhodnost a kapacitní omezení prostor. Denní návštěvnosti, nezřídka dosahující tisícovky osob, neodpovídají prostory půjčoven, ani počty studijních míst. V knihovně je k dispozici všeobecná studovna s pouhými 40 místy, miniaturní osmimístná multimediální studovna je součástí kanceláře bibliografického oddělení. Knihovní fond nelze ani v omezené míře zpřístupňovat ve volném výběru. Sklady zřízené v suterénu radniční budovy, silně limitující tělesnou výšku skladníků, jsou poznamenány vysokou vlhkostí i přes permanentní užívání odsávaců. Jejich kapacita je navíc téměř vyčerpána. Nevyhovující jsou prostory šatny, provozně neúnosné je jedno sociální zařízení. Atd., atd. Ve výčtu důkazů nevyhovujících a nedůstojných prostor krajské knihovny by bylo možno pokračovat.

Po prověřování několika možností přestěhovat knihovnu do již existujících ostravských budov, které však vždy narazily na nedostatečnou kapacitu nabízených objektů, a po nerealizovaném rozhodnutí z roku 1999 dostavět objekt administrativního společenského a kulturního centra tak, aby se v jedné z jeho částí nacházela knihovna, bylo rozhodnuto o novostavbě na zelené louce. V knihovně vypuklo období zpřesňování stavebního programu (rámcově byl připraven v dubnu 2002) a na straně zřizovatele rozhodování o dalším postupu, který vyústil 30. 6. 2004 ve vyhlášení veřej-

né soutěže o návrh na zpracování urbanistického, architektonického, technického a provozního řešení novostavby Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě.

Knihovna je dimenzována pro 2 000 000 knihovních jednotek (tedy dvojnásobek současného stavu), volný výběr je uvažován pro 150 000 publikací, ve studovně periodik je počítáno se zpřístupněním 3200 titulů periodik. Na uživatele knihovny by mělo čekat 400 studijních míst při předpokládané denní návštěvnosti 1000 osob.

Stavební program byl koncipován pro pěti-patrovou budovu se třemi nadzemními podlažními, v soutěži však vyhrál návrh desetipodlažní. Suterény zahrnují podle požadavků sklady knihovního fondu, současně se v nich nachází konferenční sál a školící místnost. Vzdušné přízemí nabízí např. referenční pult, výstavní prostor, literární kavárnu a prostor k vracení publikací. Ve druhém a třetím podlaží bude umístěn volný výběr s výpůjčním pultem i výpůjčními automaty, ve čtvrtém až šestém podlaží studovny. Sedmé a osmé patro je vyčleněno zaměstnaneckým provozům.

Zvolená lokalita knihovně vyhovuje. Nachází se nedaleko centra města (proti Domu kultury města Ostravy v ul. 28. října), a to na trase studentů putujících mezi univerzitou a kolejemi. Jde o oblast s administrativními budovami, obchody a bytovou zástavbou s výbornou dopravní obslužností, s vlakovým i autobusovým nádražím v bezprostřední blízkosti. Místo je mírně vyvýšeno a hladina spodních vod umožňuje vybudovat dvě suterénní podlaží.

Do mezinárodní soutěže vyhlášené Moravskoslezským krajem se přihlásilo 43 návrhů, z nichž bylo bohužel dvanáct návrhů vyřazeno pro porušení anonymity či nedodržení závazných ukazatelů stavebního programu.

Návrhy byly přijímány do 15. 9. 2004, porota zasedala k hodnocení 4.–6. 10. 2004. Pracovala ve složení: prof. ing. arch. Miroslav Masák, ing. Jiří Carbol (náměstek hejtmana),

ing. Zbyněk Stanjura (člen rady kraje), PhDr. Jaroslava Wenigerová (náměstkyně hejtmána), ing. Martin Svoboda, doc. ing. arch. Milan Stehlík, ing. arch. Zdeněk Jiran, ing. arch. Milena Vitoulová, ing. Lea Prchalová. Přezkušovatelem soutěžních návrhů byl ing. arch. Kamil Mojžíšek z Útvaru hlavního architekta města Ostravy, sekretářem soutěže ing. Jiří Janča z odboru investic Krajského úřadu. Přizván byl odborný znalec PhDr. Ladislav Kurka. Porota udělila po třídním hodnotícím maratónu první cenu, dvě třetí ceny a dvě odměny. (Druhá cena nebyla udělena.) Stručné

informace o soutěži, složení poroty a prezentace odměněných a oceněných návrhů je zájemcům k dispozici např. na www.svkos.cz.

Zvítězil návrh autorů akad. arch. Ladislava Kuby a ing. M. A. Tomáše Pilaře se spoluautory Lukrécie Lachmanovou a Janem Kratochvílem.

Elegantní mírně převýšená krychle dominující svému okolí láká svou průsvitností k odhalení „skrývaného“ bohatství. Vodní hladina s vodotryskem navozuje příjemně uvolněnou atmosféru a my knihovnici bychom již nejraději vstoupili. Jsme však na samotném začátku...

LEA PRCHALOVÁ (prchalova@svkos.cz)

Vážení a milí čtenáři,

v posledním čtvrtletí minulého roku vyhlásila redakce Čtenáře anketu, v níž zjišťovala vaše názory na obsah, grafickou podobu a prezentaci časopisu. Vrátilo se nám 47 anketních dotazníků poštou a rovných sto padesát elektronicky, celkem tedy 197.

Zastavíme-li se u jednotlivých odpovědí, pak **pravidelně čte Čtenáře 78,6 %** respondentů; 11,7 % občas a 1 % časopis nezajímá.

Témata, nabízená v anketě a seřazená podle sledovanosti, vypadají následovně:

Služby knihoven – 84,7 %

Konkrétní zkušenosti knihoven – 82,1 %

Knihovnická legislativa – 74 %

Organizace veřejných knihoven – 63,8 %

Pracovní postupy a procesy – 60,7 %

Nové technologie – 54,6 %

Rozhovory – 51,5 %

Informace ze zahraničí – 42,9 %

Činnost spolků a sdružení – 40,8 %

Přehledy národních literatur – 29,1 %

Problematika odborných knihoven – 24 %

Uveřejňované **rubriky** čtenáře zajímají v tomto pořadí:

Z knihoven – 81,6 %

Jak vyslovovat – 67,9 %

Knihovny v tisku – 58,7 %

Když se řekne – 56,1 %

Novinky z fondu knihovny knihovnické literatury NK ČR – 49 %

Ze světa – 48 %

Ze zahraničí – 46,4 %

Sylva Šimsová píše z Anglie – 45,4 %

Kronika – 38,3 %

Grafická podoba časopisu vyhovuje 60,7 % respondentů, 0,5 % nevyhovuje a částečně ji přijímá 17,3 % čtenářů.

Zajímavé pro nás byly i názory na **internetovou verzi časopisu**. Pokud by byly texty dostupné na síti, 65,3 % respondentů by zůstalo i nadále odběratelem tištěné verze, zatímco 8,2 % by ji nepotřebovalo; ostatní se nevyjádřili.

Opravdu příjemně nás překvapily odpovědi na otázku, **zda čtenáři potřebují časopis** ke své práci. 33,2 % respondentů potřebují Čtenáře někdy, 28,1 % odpovědělo jednoznačně ano a 20,9 % Čtenáře bezprostředně nepotřebovuje, ale přesto ho sleduje. Jen jedno procento respondentů odpovědělo, že časopis nepotřebovuje.

Ve Čtenáři je **ochotno publikovat** 41,3 % respondentů, zatímco 33,2 % ne. Ti ostatní zřejmě ještě váhají. Ale pokud je nejoblíbenější rubrika Z knihoven, měli by se přidat k těm publikujícím.

Místo podpisu jsme se zajímali o **typ knihovny**, v níž naši respondenti pracují (městská 33,7 %; krajská 16,8 %; místní a bývalá okresní měly shodně 10,7 %; jiná 4 %; vysokoškolská 3,6 %; odborná 3 %) a o **pracovní oblast**: služby byly zastoupeny 37,2 %, což vysvětluje, proč se nejsledovanějším tématem staly služby knihoven, 20 % respondentů pracuje v managementu, 17,3 % spadají do kolony ostatní.

Tolik k výsledkům, které lze vyjádřit čísly. Dostali jsme od vás i řadu námětů a připomínek, u nichž se zastavíme v příštím čísle. Nicméně již teď vám milí čtenáři děkujeme, že jste naši anketu nenechali bez povšimnutí a že jste nám významně pomohli s koncipováním obsahu časopisu.

Vaše redakce

Spolupráce mezi knihovnami v realitě

K článku I. Šeda **Spolupráce mezi knihovnami v koncepcích a realitě** (Čtenář, 2004, č. 11, s. 364) nám přišly další ohlasy.

Po prvním přečtení jsem sama sebe přesvědčovala, abych si článek přečetla znovu, pozorně a s chladnou hlavou.

Domnívám se, že situace není ve všech krajích stejná – ve Středočeském kraji má spolupráce s knihovnami muzeí a archivů tradici, naproti tomu jsou obrovské rezervy ve spolupráci s knihovnami školními.

Domnívám se, že některá zobecnění kolegy Šeda ukazovala, že ne vždy je dokonale seznámen s detaily. Proto si sama dovoluji zobecnovat jen velmi opatrně a činím tak – doufám – jen v situacích, které znám detailně.

Naproti tomu, pokud jsem konkrétní, uvádím údaje pouze ze Středočeského kraje, které znám přesně.

Příspěvek mě přesvědčil o tom, že – ač všichni odborníci stejné profese – přes všechny proklamace o přemíře informací a dokonalé komunikaci o sobě málo víme a leckdy si (ke škodě své i oboru) trochu nerozumíme.

Ad Terminologie

Souhlasím s kolegou Šedem, že terminologie, pokud jde o používání pojmu veřejná knihovna, je nejednotná a nejednotně se používá, a to jak v legislativních normách, tak i v terminologické databázi Národní knihovny ČR. Terminologický problém však neshledávám v pojmech základní a specializovaná knihovna. Podle mého názoru to v zákoně vysvětleno je – základní knihovnou může být i specializovaná knihovna. Pokud se knihovny přihlašují do evidence, je na nich, zda uvedou, že jsou základní, základní se specializovaným fondem anebo specializované. Zákon toto rozhodnutí ponechává na vůli knihoven a kdyby tomu tak nebylo, bude napadán z druhé strany: že knihovny předem „škatulkují“.

Pan kolega Šedo poukazuje na to, že některé muzejní knihovny se zaevidovaly jako základní,

jiné jako speciální. Na spolupráci mezi knihovnami, o níž tu mluvíme, nemá toto členění praktický dopad. Jde spíše o sebeidentifikaci knihovny, o identifikaci jejích fondů a samozřejmě i služeb.

Skutečností je, že přes záslužnou iniciativu dr. Okrouhlíkové, která z pozice předsedkyně komise knihoven Asociace muzeí a galerií rozvíjela mezi muzejními knihovnami velkou osvětu, zpracovala vzorový knihovní řád (byl vystaven na webu Národní knihovny) apod., se zaevidoval jen dost malý počet muzejních knihoven. Postojům těch, které zůstávají mimo, nerozumím. Muzejní knihovny, které o sobě prohlašují, že jsou veřejné a slouží veřejnosti, ale přesto se nezaevidovaly, ve smyslu zákona č. 257/2001 Sb., neexistují. Vedle toho je třeba mít na zřeteli i to, na co i se všemi souvislostmi poukázala ve svém článku (Čtenář, 2005, č. 1, s. 24) dr. Květa Cempírková, že muzejní knihovna je vždy součástí nějaké instituce, je jedním z jejích odborných pracovišť a primárním důvodem její existence je služba této instituci; její knihovní fond i služby jsou koncipovány především k tomuto účelu. Legislativním výrazem této situace je to, že taková knihovna není samostatnou právní osobou. To je zásadní rozdíl mezi muzejními knihovnami a knihovnami zřízenými samosprávou, které jsou zakládány jako knihovny sloužící široké veřejnosti. I proto je dobré, že si muzejní knihovna může sama určit, zda je knihovnou odbornou specializovanou nebo základní se specializovaným fondem. Muzejní knihovny v mnohých městech nabízejí své služby i veřejnosti (ač nejsou evidované), jejich fondy však nejsou univerzální a mohou tedy uspokojit jen specializované zájemce.

Ad Krajské knihovny

Krajské knihovny jsou podle zákona (ale vlastně i historicky) jednou ze složek systému

knihoven. Dovolím si tvrdit, že podobně jako vzrůstá význam krajů jako samosprávných celků na úkor státu, rozšiřuje se úloha a význam krajských knihoven jako center knihovnických služeb jednotlivých krajů. Krajské knihovny mají kompetence, které před několika lety neměly. Jejich postavení bylo posíleno i tím, že se podílejí na rozhodování o rozdělování výše finančních prostředků na regionální funkce. Dovolte exkurz do historie. Po zrušení okresních úřadů a okresních knihoven a po jejich delimitaci na příspěvkové organizace zřizované městy byly finance na regionální funkce, kterými disponovaly buď okresní knihovny, nebo regionální pracoviště určitých městských knihoven, „převedeny/staženy“ do státního rozpočtu. Díky iniciativě odboru umění a knihoven Ministerstva kultury ČR a dr. Richtera z Národní knihovny ČR se tam nerozplynuly, ale zůstaly zachovány pro knihovny. Jsou to tedy finance, které byly v minulých letech součástí rozpočtů okresních knihoven na realizaci jejich regionálních funkcí, ať se tato činnost tehdy definovala jakkoli. Rozhodně to nejsou další finance, jakékoli navýšení. Některým z bývalých okresních knihoven zůstal rozpočet téměř nezměněn, některým se podstatně zvýšil, jiným naopak. K těmto změnám došlo zejména proto, že objem finančních prostředků se odvozuje od počtu obsluhovaných knihoven (obcí) a obyvatel v nich. Tyto knihovny, díky svému postavení (v tzv. jednotné soustavě knihoven) a odbornému knihovnickému potenciálu, mohly metodicky koordinovat všechny typy knihoven a také to dělaly. Je však také pravdou, že i když toto působení bylo jen doporučením, řada knihoven je odmítala.

Je důležité, že na podporu vykonávání regionálních funkcí v době, kdy tyto funkce nebudou financovány státním rozpočtem, ale vzhledem k novele zákona o rozpočtovém určení daní krajů, byl vypracován (ale dosud není platný) Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí. Umožňuje relativně jednotný výklad, způsob financování činnosti a její realizaci. Nejbližší čas ukáže, v jakých mantinelech se bude jeho využívání pohybovat. Pokud tyto finanční zdroje plynuly ze státního rozpočtu, měl stát právo jejich použití kontrolovat a také to dělal. Pro kraje není Metodický

pokyn MK ČR závaznou normou. Lze ale předpokládat, že kraje této normy víceméně využijí.

Metodický pokyn umožňuje, aby financí na regionální funkce využívaly i jiné knihovny než knihovny městské a obecní (tedy mj. také knihovny muzejní), ovšem vždy jen v pozici knihoven obsluhovaných (tj. knihoven, které jsou příjemci těchto funkcí, nikoliv knihoven, které tyto funkce zajišťují a vykonávají). A troufám si tvrdit, že i bez platnosti Metodického pokynu pověřené knihovny poskytnutí metodické pomoci jiným typům knihoven nikdy neodmítly.

Ad Adresáře

Domnívám se, že adresáře umístěné na webových stránkách krajských knihoven v oddílech určených knihovnám slouží v drtivé většině případů jako informace k realizaci regionálních funkcí. Adresář na www.svkkl.cz takovým nástrojem je (pravdu má pan kolega Šedo v tom, že bychom ho měli nazývat jinak, ale zůstaňme pro účely tohoto článku u názvu adresář).

Závěrem roku 2004 jsme vydali informativní publikaci o profesionálních knihovnách Středočeského kraje. Při dokončování rukopisu jsem si uvědomila, že o jiných knihovnách máme pouze kusé informace. Letos ve spolupráci s pověřenými knihovnami chceme adresář mapující všechny knihovny připravit a vydat (v tištěné nebo elektronické podobě). Ve Středočeském kraji je cca 1500 knihoven, vedle 900 knihoven zřizovaných samosprávnými orgány měst a obcí je tu ještě 600 jiných. Z nich je více než 400 školních (evidovaná je pouze jediná!). Využila jsem rady ředitelů příspěvkových organizací oblasti kultury zřizovaných krajem k vysvětlení významu evidence knihoven. Muzejních knihoven je celkem 27, evidováno je 11. Z archivních knihoven (12) není evidovaná žádná. Neevidované knihovny ve smyslu zákona č. 257/2001 Sb., neexistují a jak víme nemohou žádat o finance určené na vykonávání regionálních funkcí, nemají možnost předkládat žádosti o granty Ministerstva kultury ČR, složitější je využívání meziknihovní služby atd. Zním i kuriózní případ, kdy jedna muzejní knihovna požádala o grant MK ČR (a uspěla), následně se ale nedala evidovat. Muzejní knihovny (nejen ve Středočeském kraji) mají zajímavé a vzácné fondy, mnohdy nezpracované, mnoho

pozoruhodných titulů je zařazeno ve sbírkových fondech. Některá muzea nemají funkci knihovnickou, často to bývá funkce kumulovaná. Se Středočeským muzeem v Roztokách spolupracujeme mnoho let. V poslední době naši spolupráci po určité stagnaci obnovujeme. Troufám si tvrdit, že větší iniciativa byla a je na naší straně.

Shrnu-li tyto úvahy: máme do připravovaného Adresáře knihoven Středočeského kraje zahrnout ty knihovny, které se ani po opakovaném vysvětlování nedaly evidovat a ve smyslu knihovního zákona neexistují? Jako knihovnice bych litovala, kdyby tam nebyly. Na zpracování Adresáře vynaložíme (krajské finanční) prostředky a síly, které jsou určeny knihovnám fungujícím ve smyslu zákona č. 257/2001 Sb. Vždyť aktem evidence se knihovna hlásí k nějakému společenství a ke spolupráci, z níž může těžit, ale do níž musí také investovat, např. půjčovat prostřednictvím MVS ze svých fondů. Když tak neučiní, patří do tohoto společenství nebo se dobrovolně vyděluje? Má právo si stěžovat, pokud stojí mimo?

Ad Prostředky

Připomínám znovu, že finance na Program rozvoje regionálních funkcí mohly být až dosud použity na to, nač byly podle Metodického pokynu MK ČR určeny. Je možné, že nyní, kdy tyto finance knihovnám poskytují kraje, je bude možno používat šířeji – kraje nemusejí respektovat doporučení o poskytování „metodické a koordinační funkce“ jen evidovaným knihovnám. To ukáže nejbližší čas a navíc se praxe může v jednotlivých krajích pronikavě lišit. Která knihovna se může stát pověřenou, vysvětlila K. Cempírková ve svém článku naprosto jednoznačně a není nutné se k tomu vracet.

Pokud se na některou z pověřených knihoven Středočeského kraje obrátila jiná knihovna s žádostí o konzultaci, školení, instruktáž, vždy byla vyslyšena. Domnívám se, že pan kolega Šedo trochu směšuje výkon regionálních funkcí podle standardů daných Metodickým pokynem MK ČR a „metodickou pomocí“ obecně. Pan kolega konstatuje, že muzejní knihovny neuspívají v grantech, podívejme se na tuto skutečnost ve světle čísel: ve Středočeském kraji je 981 knihoven městských a obecních (z toho evidovaných 811) a 27 knihoven muzejních

(z toho 11 evidovaných) – poměr o něčem vypovídá. Při hodnocení projektů se dbá vždy na jejich kvalitu a významnou prioritu mají projekty kooperativní. Veřejné knihovny od doby otevření grantů prošly tvrdou školou, v níž se něco naučily, i když nebylo kde „opisovat“. Tuto školu musí absolvovat každý, kdo chce uspět – jen s tím rozdílem, že dnes už může těžit ze zkušeností, které tu jsou. Mnoho let se zúčastňuji seminářů muzejních knihoven – vím, že v institucích, v nichž působí, nemají snadné postavení. Bývají často brány jen jako „obslužná oddělení“ a ohnisko pozornosti vedení instituce – finanční, personální, odborné – bývá jinde. I to, myslím, lze vyčíst mezi řádky pana kolegy Šeda. Ne vždy se muzejní knihovně zdaří se ve své instituci prosadit, ne vždy vyvine dostatek iniciativy. Ta nebývá v popisu práce, je jaksi navíc, občas může i trochu obtěžovat.

Veřejné knihovny (krajské a pověřené) nemohou poskytovat finanční pomoc, ale o své zkušenosti se dělí celá léta nezištně a je to běžně provozovaná praxe všech knihoven. Nemožu proto souhlasit, když kolega Šedo napsal „...na jedné straně stojí muzejní knihovnice bez možnosti... konzultace...“. Opakuji, že spolupráce s muzejními knihovnami např. ve Středočeském kraji existuje mnoho let. Dnes, kdy muzea (přesněji 16 z nich) a krajská knihovna mají stejného zřizovatele, je spolupráce snazší. Důkazem toho je i projekt *Středočeské seriály 20. století* – ke spolupráci jsme vyzvali devět muzeí a všechna souhlasila. Knihovnici muzejních knihoven se zúčastňovali kurzů znalostí IT pořádaných Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně v roce předcházejícím a přihlášeni jsou i pro letošní rok. Nemožu souhlasit s tvrzením, že muzejní knihovny jsou bez informací. Konstatování – že jsou bez informací a bez možnosti konzultace – nelze obhájit, protože není pravdivé. Metodická pomoc se nabízí, nikdy neodmítá, ale nevnučuje.

Iniciativa knihovnic a knihovníků je velkou hodnotou veřejných knihoven, pomohla jim dosáhnout mnohé pozoruhodné věci a vydobýt si určité postavení.

V této diskuzi se leccos otevřelo a snad i vysvětlilo, další se postupně vysvětlí. Domnívám se, že kritiku si „veřejné“ a jmenovitě krajské knihovny v tomto případě nezasluhují.

Postavení muzejních knihoven v systému knihoven Královéhradeckého kraje z pohledu krajské knihovny

V roce 2003 jsme v našem kraji zpracovali Koncepti rozvoje a spolupráce knihoven Královéhradeckého kraje na období 2003–2005 s výhledem do roku 2008. V rámci krajského systému knihoven (dále jen KSK) vedle základních knihoven s profesionálním knihovníkem a základních knihoven s neprofesionálním knihovníkem působí též specializované knihovny. Jsou to knihovny výzkumných ústavů, lékařské knihovny, muzejní knihovny, knihovny okresních archivů, vysokých a středních škol, knihovna Krajského soudu a Biskupská knihovna. Muzejní knihovny jsou tedy jedním z typů knihoven v našem kraji. Poradenské služby se snažíme poskytovat všem knihovnám bez ohledu na to, jak jsou zaregistrovány. V roce 2003 byla zástupkyně muzejních knihoven přizvána na workshop ke koncepci krajského systému knihoven. Jednání se aktivně zúčastnila a v KSK se s muzejními knihovnami počítá. Cílem koncepce je totiž vybudovat funkční celokrajskou knihovnicko-informační síť,¹⁾ která zahrnuje všechny výše uvedené typy knihoven. Muzejní knihovny zveme na celokrajské porady a na jednotlivá školení. Mnoho muzejních knihovníků absolvovalo v naší knihovně např. školení k AACR2, školení k autoritám a základní knihovnické kurzy. Poskytujeme jim konzultace k odborným problémům, zejména ke katalogizaci nebo při přípravě projektů. Knihovně Galerie moderního umění jsme před několika lety zpracovali celý knihovní fond. Metodickou pomoc a konzultace poskytujeme těmto knihovnám na vyžádání. Nepovažují za vhodné metodickou pomoc vnucovat, iniciativa by měla přijít od těchto knihoven a my jim rádi poradíme. V minulých letech jsme spolupracovali s muzejními knihovnami na několika projektech. Jedním z nich je projekt souborné

bibliografické databáze seriálů Královéhradeckého kraje,²⁾ kterého se zúčastnilo deset muzeí. Muzeum východních Čech v Hradci Králové a Regionální muzeum a galerie v Jičíně získaly navíc dotace na vlastní lokální databáze periodik. S knihovnou Muzea východních Čech spolupracujeme též v rámci programu VISK 7 na projektech digitalizace starých regionálních novin a časopisů. Všem knihovnám bez rozdílu poskytujeme meziknihovní služby včetně elektronického dodávání dokumentů. Muzejním knihovnám jsme také nabídli účast v bázi zahraničních periodik objednaných do knihoven v Královéhradeckém kraji.³⁾ Jak jsme však zjistili, většina oslovených knihoven zahraniční periodika systematicky nedoplňuje. V budoucnu bychom chtěli koordinovat ediční činnost knihoven, zejména vydávání regionálních bibliografií⁴⁾ a koordinovat činnosti při záchraně vzácných a ohrožených tisků. Chystáme i další kooperativní projekty, které budou zahrnovat i muzejní knihovny, ale o nich je zatím předčasné mluvit. Muzejní knihovníci mají možnost publikovat v našem zpravodaji U nás, což již využili,⁵⁾ a tento časopis je jim zaslán zdarma.

Protože muzejní knihovny uchovávají fondy, které se v jiných knihovnách v kraji nenacházejí, je dobře, že se evidovaly na Ministerstvu kultury ČR a jsou tak knihovny veřejnými. Ale jejich poslání se od poslání knihoven zřizovaných obcemi přece jen liší. Zpřístupňují zejména historické fondy badatelům a studentům, většinou prezenčně. Měly by především dále doplňovat, chránit a zpřístupňovat své speciální (mnohde vzácné) fondy a poskytovat služby odpovídající jejich zaměření. Muzejní knihovny mají v systému knihoven Královéhradeckého kraje své nezpochybnitelné místo, aktivně se účastní knihovnických akcí a rozši-

řují nabídku knihovnických a informačních služeb v kraji.

Několik upřesňujících poznámek k výše citovanému článku:

- 1/V kapitole 1.3 *Výklad pojmů* Koncepce knihoven Královéhradeckého kraje není pojem veřejná knihovna nikde ztotožněn s pojmem základní knihovna. Veřejná knihovna je definována jako „knihovna zřizovaná a financovaná z veřejných prostředků (nejčastěji obce, města, regionu) a přístupná veřejnosti“. Muzea, archivy, školy i výzkumné ústavy jsou též financovány z veřejných prostředků (pokud nejsou soukromé), takže jsou z nich financovány i jejich knihovny. Nevidím tedy důvod, proč by se tato definice neměla týkat specializovaných (muzejních) knihoven, pokud jsou veřejně přístupné. V kapitole 2.3.2 *Prvky systému* a jeho okolí je uveden výčet veřejných knihoven, který zahrnuje i specializované knihovny.
- 2/ KSK a systém regionálních funkcí není totéž. V KSK jde především o spolupráci knihoven a koordinaci knihovnických a informačních

služeb. SVK HK počítá se všemi knihovnami v kraji, ale je jen na nich, zda se do tohoto systému aktivně zapojí. Hlavním cílem Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí⁶⁾ je podpora veřejných knihovnických a informačních služeb pro občany zejména malých obcí a měst. Dotace jsou poskytovány krajským a vybraným základním knihovnám, s nimiž krajské knihovny uzavřely smlouvy o přenesení výkonu regionálních funkcí. Jak bude chtít zajišťovat regionální funkce Královéhradecký kraj v následujících letech a zda bude počítat s podporou jiných typů knihoven, zatím nevíme. Nedostatek finančních zdrojů v muzejních knihovnách není problémem krajských knihoven, ale ředitelů muzeí, respektive jejich zřizovatelů.

- 3/ Přikláním se k názoru, že adresáře na webových stránkách krajských knihoven by měly obsahovat odkazy na všechny knihovny v kraji. V dohledné době to na našem webu napravíme.

O D K A Z Y :

- 1) *Koncepce rozvoje a spolupráce knihoven Královéhradeckého kraje na období 2003–2005 s výhledem do roku 2008*. Hradec Králové : Studijní a vědecká knihovna, 2003, s. 27–30. Též na: <http://www.svkhk.cz/zobraz.asp?id=142>.
- 2) *Noviny, časopisy, sborníky, ročenky a výroční zprávy vydávané na území Královéhradeckého kraje v letech 1800–1965* : (souborná bibliografická databáze Královéhradeckého kraje). Hradec Králové : Studijní a vědecká knihovna, 2004. 6 s., 2 CD-ROM. Aktuální verze na <http://regiodok.svkhk.cz/>. Též: SVOBODOVÁ, Eva. Bibliografická databáze regionálních seriálů za léta 1800–1965 : kooperativní projekt paměťových institucí Královéhradeckého kraje. In *Čtenář*, 2002, roč. 54, č. 2, s. 60–61.
- 3) <http://zahrperi.svkhk.cz/>
- 4) SVOBODOVÁ, Eva. Spolupráce paměťových institucí v rámci krajského bibliografického systému – utopie, nebo reálná možnost? In *Knihovny současnosti 2002* : sborník z 10. konference, konané ve dnech 24.–26. září 2002 v Seči u Chrudimi. 1. vyd. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2002, s. 190–194.
- 5) NÝVLTŮVÁ, Ivana. Digitální periodika v Muzeu východních Čech v Hradci Králové. In *U nás*, 2000, roč. 10, č. 4, s. 14–15. NÝVLTŮVÁ, Ivana. Nová studovna knihovny Muzea východních Čech v Hradci Králové. In *U nás*, 2002, roč. 12, č. 4, s. 10.
- 6) <http://knihovnam.nkp.cz/docs/RegFceProgram04.doc>

Do čísla přispěli >

■ PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Ing. Aleš Brožek – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem ■ Bc. Jan Hutař – Národní knihovna ČR ■ Lenka Jelínková – Národní knihovna ČR ■ PhDr. Eva Křivá – Slezská univerzita v Opavě ■ PhDr. Jitka Ledvinová – DOM – Dům na Půli cesty ■ PhDr. Jan Meier – Městská knihovna v Broumově ■ Ing. Lea Prchalová – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ PhDr. Vít Richter – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Eva Svobodová – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

Vězeňské knihovny v západním světě a v České republice

2. část

STRUČNÝ POHLED DO HISTORIE VĚZEŇSKÝCH KNIHOVEN V ZÁPAD- NÍCH STÁTECH

Vznik vězeňských knihoven koncem 18. a počátkem 19. století je přímo spjat se vznikem institutu vězení jako formy trestu. Do té doby existovaly sice žaláře, ale jejich funkcí nebylo trestání, nýbrž sloužily jako místa zadržení před proběhnutím soudu, jako místa pro politické vězně a pro dlužníky. Také následující rozvoj vězeňských knihoven byl vždy svázán s rozvojem vězeňství, s jeho paradigmaty a cíli. Projevuje se zde podobná oscilace od nadšení a podpory určité myšlenky přes následnou skepsi v opětovnou novou obrodu v rámci myšlenky další či původní částečně pozměněné. Období skepsi byla vždy pro existenci knihovny nebezpečná, ať již z důvodu snížené podpory ze strany věznic a z ní vyplývající sníženou kvalitou služeb, či dokonce z důvodu rušení knihoven jako zbytečných.

Existují důkazy o tom, že se knihy objevují v evropských a amerických žalářích již v 17. století, a pravděpodobně ještě dříve. Kvůli velmi špatným podmínkám panujícím v těchto žalářích však neexistoval ke knihám žádný systematický přístup. Knihy se do žalářů dostávaly jen díky příležitostné štědrosti a zájmu jednotlivých duchovních.

Knihovny v pravém slova smyslu můžeme poprvé ve věznicích nalézt až v 19. století. Podobně jako vlastní vězeňské zařízení se snažily vybranými vlivy a speciálním prostředím reformovat odsouzeného. Nikoho proto asi nepřekvapí, že knihy byly velmi pečlivě vybírány (na rozdíl od předchozího a některých pozdějších období, kdy byly sbírky tvořeny téměř výhradně z darů). Fond knihovny se skládal převážně z náboženské a morálně pozdvihující literatury. Je ironií, že brzdou vývoje vězeňských knihoven se stal původní zdroj jejich legitimacy. V 19. století nastal mohutný rozvoj knihovnictví jako oboru. Knihy se staly dostupnějšími, rych-

le rostl počet volně přístupných veřejných knihoven se širokým výběrem dokumentů. Vězeňské knihovny se svými velmi úzkými kritérii pro výběr vhodných knih se staly postupně anachronismem. Ve spojení s tím, že pečlivě vytvořené reformační vězeňské programy nebyly schopné navodit očekávané změny, došlo k rozsáhlému rušení vězeňských knihoven a následnému období jejich úpadku. Knihovně chyběl jasně definovaný smysl a postupné žánrové rozšíření poskytovaných dokumentů bylo spíše výsledkem nedostatečného vedení než pozitivní změnou ve strategii tvorby fondu.

Nový pozitivní rozvoj byl nastartován počátkem 20. století. Měl dva základní zdroje: nové reformní hnutí v oblasti penologie, které zdůraznilo roli rehabilitace, a rozvoj knihovnické profese jako takové, jež se začala zajímat o oblast vězeňského knihovnictví. Velmi se zdůraznila role vzdělávání, a tak vězeňské knihovny začaly hledat svůj smysl v této oblasti. Podporovány byly především knihy obsahující hodnotné informace a kvalitní vzorce chování.

I po jiných stránkách nastaly velké změny: byly publikovány první odborné články, do knihoven nastupovali první profesionální knihovníci, vznikl první návodný manuál a realizovaly se první průzkumy. Ovšem následné zvýraznění úlohy trestu a s ním související úpadek rehabilitačních programů hrozily opětovnou krizí a rušením knihoven ve věznicích. Naštěstí v té době již vězeňský personál objevil praktickou hodnotu knihovny pro klid a pořádek ve věznicích. Jeden dozorce o tom prohlásil: „Naši knihovnu vnímáme jako hlavní činitel pro udržení disciplíny a budování morálky našich vězňů... Zjistili jsme, že jestliže se nám podaří zaujmout vězně dobrou četbou, výrazně se sníží jejich disciplinární problémy.“ Toto odůvodnění existence vězeňské knihovny nabylo velkého významu v dobách, kdy ji nebylo možné ospravedlnit prostřednictvím nejruznějších rehabilitačních či reformačních snah.

Následná obroda ve 30. a na počátku 40. let 20. století přinesla oživení původních myšle-

nek z počátku století. Již dříve formulované teoretické koncepce se podařilo více převést do praxe. Důraz byl opět kladen především na vzdělávací literaturu. Na tento slibný počátek po následném úpadku nadšení navázalo období od 50. do zhruba 70. let, které probíhalo ve znamení nejruznějších terapeutických systémů. Šlo zejména o skupinovou terapii. Skupinová dynamika měla omezit negativní vlivy spoluvězňů a pomocí změnit vnitřní hodnotový systém odsouzeného. Ve věznicích se pro práci s odsouzenými začala využívat biblioterapie, podporován byl pečlivý výběr knih pro skupinovou terapii.

Od 70. let se ve stále větším měřítku začala rozšiřovat tzv. právní reforma, která se na rozdíl od předchozích nezaměřovala na vězně, nýbrž na změnu systému vězeňství. Hlavní důraz kladla na podmínky ve věznicích a práva odsouzených. Zdůraznění práv vězňů zlepšilo možnosti jejich komunikace s vnějším světem, což podporilo spolupráci s veřejnými knihovnami mimo vězení. Zvýšila se také tolerance vůči tomu, co odsouzení směji číst, a to rozšířilo záběr literatury, již bylo možné ve vězeňské knihovně nalézt. Některé veřejné knihovny se také začaly ve větším či menším měřítku podílet na zajištění knihovnických služeb pro jednotlivá vězeňská zařízení. Toto zapojení však vedle výhod neslo i nemalé problémy, které vyplývaly z neznalosti a nezkušenosti knihoven působících mimo vězeňské zařízení se specifickým spektrem uživatelů, neznámým prostředím a jeho pravidly.

Výše naznačená historie ovlivnila vznik široké škály typů vězeňských knihoven, jež v současnosti existují. Mezi nejrozšířenější modely dnes patří tzv. model veřejné knihovny, jenž je orientován na potřeby čtenáře a je založen na principu lidských práv. Vězni jsou v rámci tohoto modelu vnímáni jako „minulí a budoucí členové, veřejnosti“, kteří jsou z nějakého důvodu dočasně umístěni mimo společnost“. Proto by měli mít stejný přístup ke knihám a k informacím jako kterýkoli jiný občan. Jeho názorový protipól tvoří tzv. model zaměřený na změnu (change-based model), který nově obrodil myšlenku, že smyslem knihovny je podporovat pozitivní a konstruktivní změny jedince, a to prostřednictvím pečlivého výběru literatury. Vězeňská knihovna by podle tohoto modelu měla preferovat zájmy vězeňského zařízení (a potažmo celé společnosti) před osobními zájmy vězňů. Model zpochybňuje účelnost napodobování fungování veřejné knihovny ve vězeňském prostředí a znovu propojuje smysl vězeňské knihovny s cíli vězeňství.

Historický vývoj ukazuje, že smysl a směřování vězeňských knihoven se v čase mění a pravděpodobně se i v budoucnosti měnit bude. Jejich rozvoj je spjat s vývojem vězeňství a zároveň i knihovnictví; tato duální báze tvoří zdroj stále znovu pokládaných otázek na něž jsou hledány odpovědi.

JITKA LEDVINOVÁ, pokračování příště
jitka.ledvinova@centrum.cz

JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ

Rubriku připravujeme ve spolupráci s Jednotou tlumočnicků a překladatelů, tituly do ní vybíráme z nabídky nakladatelů.

ALBEE, Edward [elbí, edvrd]: *Hra o manželství*

BURROUGHS, William S. [borous, vilijm es]: *Západní země*

CLEARY, David – JENKINS, Dilwyn – MARSHALL, Oliver

[clíry, dejvid – dženkins, dilvin – maršal, olivr]: *Brazílie – turistický průvodce*

EDWARDS, Martin P. [edwrds, martin, pí]: *Sherlock Holmes na cestách*

GORDIMEROVÁ, Nadine [gordimrová, nadin]: *Poutníci*

HUTCHINSON, Robert J. [hačinson, roubrt]: *Tajnosti Vatikánu*

MONTEFIORE, Santa [montefjóre, santa]: *Skříňka s motýlem*

ROBERTS, Andrew [roubrts, endrjú]: *Hitler a Churchill*

SHANNONOVÁ, Elaine – BLACKMANNOVÁ, Ann [šenonová, elejn – blekmenová, en]: *Špion od vedle*

WILLMOTT, H. P. [vilmot, ejč, pí]: *První světová válka*

Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2004

Konference stejného názvu se konala letos poprvé jako dvoudenní, a to 1. a 2. prosince 2004 v budově Státního ústředního archivu v Praze. Šlo o její pátý ročník a o třetí pořádaný v těchto prostorách. Počet účastníků letos dosáhl více než dvou set, což může svědčit o vzrůstajícím zájmu nejen ze strany pracovníků paměťových institucí, ale i ostatních. Dvoudennímu rozvržení konference odpovídal počet příspěvků, kterých bylo předneseno 24, z toho dva zahraniční.

První host, Peter Holm Lindgaard z Dánska, vystoupil se svým příspěvkem *Access to assets in archives. An IPR-story with pros and cons, love and hate* [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Holm.ppt>] na konci prvního dne. Popsal názorným způsobem podloženým praxí problémy okolo autorského práva, se kterými se setkává v dánské televizi a rozhlasu, a to z pohledu vydavatelů, autorů a jmenovaných institucí. Druhým zahraničním hostem byl Alessandro Piva z Itálie s příspěvkem *Techniques for Copyright Protection*, který hovořil o digital watermarku, jakési obdobě vodotisků, které se skrývají v digitálních objektech (datech), od kterých jsou neoddelitelné, což pomáhá při kontrole nakládání s těmito daty, např. při odhalování nedovoleného kopírování ap.

Další prezentace Hany Masopustové a JUDr. Dagmar Hartmanové [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Hartmanova.ppt>] se týkaly tolik problematických autorských práv, autorského zákona i jeho připravované novely. Následující výměna názorů mezi ředitelem STK a Hanou Masopustovou z Ministerstva kultury ČR osvětlila, jakým způsobem probíhá či spíše neprobíhá odborná debata mezi zástupci knihoven a ministerstvem ohledně novely zákona.

První z několika příspěvků vycházejících z prostředí muzeí byl *Projekt virtuální expozice českého muzejnictví – „Česká muzea“* Jiřího Žalmana z Ministerstva kultury ČR, který hovořil o veřejně přístupné databázi CES – centrální evidence sbírek a o nových možnos-

tech zpřístupňování artefaktů v muzeích uložených.

O možnostech a zkušenostech se zpřístupňováním digitálních sbírek v již známých systémech pro správu a budování digitálních sbírek DigiTool a MetaLib pojednali ve svém příspěvku Lucie Švecová a Jan Pokorný z Ústavu výpočetní techniky UK [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Pokorny.ppt>]

Spolupráce Krajské knihovny Fr. Bartoše ve Zlíně a Moravského zemského archivu v Brně na projektu EU CALIMERA byla prezentována jejich pracovníky Janem Kaňkou a Mgr. Lucií Křížovou. Příspěvek [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Kanka.pps>] navazoval na informace poskytnuté na minulém ročníku konference, nově byly uvedeny novinky z workshopu konaného počátkem června v litevském Vilniusu.

Stanislav Psohlavec z AiP Beroun vystoupil a podělil se o zkušenosti se zpřístupňováním plných obrazů digitalizovaných rukopisů a starých tisků v prostředí internetu v projektu MEMORIA [<http://skip.nkp.cz/Archivy03/Psohlavec.ppt>]. Projekt se zabývá kvalitní digitalizací, tvorbou metadat, která se stanou „otevřeným katalogem historických fondů“. Vše probíhá ve spolupráci s NK ČR a za pomoci programu VISK 6. Mluvil také o mezinárodní spolupráci např. s rakouským projektem MONASTERIUM, univerzitními knihovnami ve Vratislavi a Záhřebu. Jako bonus pro účastníky nabídl všem heslo pro neomezený přístup do databáze Manuscriptorium na jeden týden.

Manuscriptoriu se, ovšem více z technického hlediska, věnoval i příspěvek Jindřicha Marka a Zdeňka Uhlíře z NK ČR [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Marek.pdf>] s názvem *Manuscriptorium jako základ pro virtuální badatelské prostředí : obsahové dimenze vs. technické moduly*.

Problematikou evidence muzejních sbírek na Slovensku se zabýval příspěvek Jana Mottla (AiP Safe) nazvaný *Řešení centrální evidence muzejních sbírek na Slovensku rok 2004* [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Mottl.ppt>]. Jde o pro-

jekt CEMUS – tj. centrální evidencia muzejních sbírekových predmetov Slovenského národného múzea, ktorý má za cieľ podpořit a zintenzívniť elektronické zpracování sbírkových fondů muzeí SR a v neposlední řadě zpřístupnit a vyměňovat informace o sbírkových předmětech na internetu. Zatím se zapojilo 17 muzeí.

Příspěvek s nejdelším názvem *Ako môžu múzea a galérie využiť moderné IS a skúsenosti knižnic pri spracovaní a sprístupňovaní svojich zbierok tvoriacich časť kultúrneho dedičstva* [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Andrejckikova.ppt>] přednesla Naděžda Andrejčiková z Cosmotronu Bohemia. Hovořila o obecných charakteristikách paměťových institucí, o jejich službách, uživatelích, informačních systémech v nich, o možné spolupráci a o systému Advanced Rapid Library.

Malým odlehčením po celodenním programu bylo vystoupení Aleše Brožka, ředitele Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem, který hovořil o společných projektech paměťových institucí na internetu [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Brozek.ppt>]. Jeho konstatování, že společných projektů je ve světovém měřítku poskrovnu, platí ve velké míře i pro Českou republiku, kde spolupráce mezi archivy, knihovnami a muzei není ještě příliš rozšířena.

Druhý den konference zahájil ing. Petr Žabička z Moravské zemské knihovny v Brně. Jeho přednáška se týkala historických fondů MZK a možností jejich zpřístupnění [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Zabicka.ppt>]. Seznámil posluchače s výzkumným záměrem nazvaným Historické fondy MZK, který je v knihovně řešen od února 2004 a mezi jehož hlavní úkoly patří úplné zpracování historických fondů do databázové podoby. Ve své přednášce se dále zaměřil především na fondy historických map a notových záznamů, na problémy s jejich zpřístupněním a na možná řešení těchto problémů.

Michal Stehlik z Národního muzea představil projekt *People for Europe* [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Stehlik.ppt>], na němž se spolu s Národním muzeem podílí také Slovenské národné múzeum a Nadace Romualda del Bianca z Florencie. Jde o zpracování portrétů významných osobností střední Evropy, které svým významem ovlivnily vývoj celého konti-

netu. K prezentaci jednotlivých osobností bude sloužit virtuální prostor s využitím digitalizovaných artefaktů. Nová forma muzejní prezentace umožní aktivní zapojení muzeí do procesu vzdělávání. Portál bude spuštěn pravděpodobně v květnu 2005.

Se službami Digitalizačního centra Akademie věd ČR seznámil posluchače Ing. Martin Lhoták [<http://skip.nkp.cz/Archivy04/Lhotak.ppt>]. Centrum je v provozu od letošního roku. Zpřístupňuje povodni poškozené časopisy a monografie ústavů AV ČR, často žádané časopisy a monografie vydávané AV ČR, které jsou vzácnými historickými prameny, a věnuje se také archivaci digitalizovaných dokumentů. Přestože v současnosti digitalizační centrum zpracovává pouze materiály AV ČR, v roce 2005 počítá s rozšířením provozu, navýšením kapacity a možností spolupráce i pro zájemce mimo AV ČR v rozsahu až 30 000 stran měsíčně (skenování, grafické úpravy, vytváření metadat). Nabízí také možnost zprovoznění systému Kramerius a importu digitalizovaných materiálů.

Velmi poutavým příspěvkem o interaktivních programech na CD-ROM vydávaných v rámci ediční řady Digart (www.digart.cz) zaujal posluchače, zejména vizuálně, Andrej Šumbera. Jedním z osmi vydaných CD této ediční řady je např. titul *Korunovační klenoty*, který obsahuje kvalitní fotografie korunovačních klenotů doplněné aktivními texty a animacemi. Zájemci si tak mohou prostudovat předměty, s nimiž by se jinak neměli možnost detailně seznámit.

Jiří Herman (Elsyst Engineering) se podělil o zkušenosti se zpřístupňováním knižního fondu formou digitalizace. Firma Elsys Engineering (www.ee.cz) převedla do digitální podoby cca 350 000 dokumentů, které už většinou byly na mikrofilmu. Autor dále pohovořil o softwaru Sirius, který umožňuje jednoduchou implementaci struktury metadat.

Následoval příspěvek o digitálním Lexikonu českých výtvarníků narozených ve XX. století (Jozef Sučík, Společnost pro současné umění – SCA), jehož počátky spadají do roku 1996, kdy se na jeho vzniku podílelo šest dobrovolníků. Dnes lexikon obsahuje přes 8000 hesel výtvarníků a podařilo se mu proniknout i do zahraničí.

Na důležitost vizualizace pro koncového uživatele upozornil ve svém příspěvku *Obsahy a obálky knih – nová služba pro čtenáře?* [http://skip.nkp.cz/Archivy04/Vojnar.ppt] Martin Vojnar z Vědecké knihovny v Olomouci. Zabýval se možným přechodem od strukturovaných záznamů k digitálním obsahům, které usnadňují vizualizaci a přímo zprostředkovávají hledaný dokument (formou plného textu, obsahu, obálky, recenzí apod.) Autor nabídl příklady možných řešení integrace digitálních obsahů.

Tématem další přednášky byly finanční zdroje pro kulturní sektor z fondů a programů EU a zemí EEA [http://skip.nkp.cz/Archivy04/Krizova.ppt]. Autorka (Romana Křížová, Cross Czech a. s.) poznamenala, že i přes nárůst zájmu o tyto finanční zdroje od konce roku 2002 je v současnosti málo projektů v ČR, které by dané zdroje využívaly. Z kulturních organizací jsou nejaktivnější knihovny. Autorka předložila posluchačům přehled programů, z nichž se nejvíce věnovala 6. rámcovému programu (dalšími programy byly např. eContent Plus, Culture 2000 a další). Zabývala se jejich financováním, cíli a uvedla také odkazy na národní kontaktní agentury jednotlivých programů.

Jan Heisler (Relsie) hovořil o perspektivách dlouhodobého uchovávání elektronických dokumentů z oblasti veřejné správy [http://skip.nkp.cz/Archivy04/Heisler.ppt].

Zajímavým zpestřením konference byla prezentace Základní školy Chanovice (okres Klatovy), která se od roku 2000 zapojila do projektu CHIMER (Children's Heritage Interactive Models for Evolving Repositories) [http://skip.nkp.cz/Archivy04/Smolikova.PPT]. V rámci tohoto projektu žáci pod vedením muzejníků a učitelů za pomoci moderních digitálních zařízení dokumentují kulturní památky ve

vybraných lokalitách. Výsledkem jsou CLIOS (Cultural Learning Interactive Objects). Součástí prezentace chanovické základní školy byla i názorná ukázka praktických dovedností žáků, kteří stihli zdokumentovat a vtipně okomentovat zákulisí konference.

O aplikacích pro zpřístupnění kulturního dědictví v internetovém a mobilním prostředí informovali Milan Ďurica a Jindřich Čapek ze společnosti Attraction [http://skip.nkp.cz/Archivy04/Durica.ppt]. Přednášející se mimo jiné pozastavili nad možností smyslového vnímání digitálního signálu. Nejlépe propracovaná je metoda v případě sluchu, kde je archivace bezproblémová. Zrakové vnímání rovněž nepřináší žádné bariéry (skenování předloh, digitální fotografie). U hmatu se již objevují technologické bariéry, které se snaží překonat virtuální realita. V případě čichu, chuti a pocitu jsou však možnosti digitalizace prakticky nulové.

Celou konferenci uzavřela přednáška o digitálních zdrojích pro společenskou vědu v Evropě [http://skip.nkp.cz/Archivy04/Borovickova.ppt]. Přednášející Jana Borovičková (Archiv UK) nastínila přehled vývoje a současného stavu „humanities computing“. Byly představeny organizace zastřešující oblast „humanities computing“ a britské instituce pracující v této oblasti. Systém koordinované podpory informačních technologií v humanitních disciplínách je velkou inspirací pro český historický datový archiv.

Na závěr byli všichni zájemci pozváni na příští, v pořadí již šestý, ročník konference, který se uskuteční pravděpodobně ve dnech 30. 11. a 1. 12. 2005.

Vše okolo konference naleznete na <http://skip.nkp.cz>.

LENKA JELÍNKOVÁ – JAN HUTAŘ

KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...

Halina Pawlowská, spisovatelka, moderátorka

Když se řekne knihovna, napadne mě jedině: soud, ke kterému jsem se dostala kvůli nevrácené knize.

Připravil JAN MEIER

Z KNIHOVEN...

Herní klub ve Skvrňanech

Po přečtení článku *Půjčování hraček v našich knihovnách – ano, či ne?* (Čtenář 11/2004) bych se chtěla podělit o naše zkušenosti.

V Knihovně města Plzně, při Obvodní knihovně ve Skvrňanech, pracuje ve spolupráci s Mensou ČR od března 2004 Herní klub, který je volně přístupný zájemcům všech věkových kategorií. Kdokoli může přijít každé pondělí odpo-

ledne a zahrát si v klubovně stolní logické hry (Osadníci z Katanu, Carcassone, Cartagena, Ztracená města, Yinsh, Bang, Trans-Amerika a další). Knihovna stojí uprostřed sídliště, takže se v klubu nejčastěji scházejí starší děti, podívat se zde však byli už i důchodci.

O letních prázdninách a v rámci Týdne knihoven jsme si vyzkoušeli, jak by fungovalo prezenční půjčování her přímo v knihovně. Všechny hry byly stále k dispozici a pokud se sešlo více zájemců, mohli si hru vypůjčit a zahrát. Tuto možnost jsme prezentovali i v tisku a na letáčcích. Jednalo se pouze o prezenční výpůjčky, přesto bylo vidět, že především ze strany stálých čtenářů zájem o tyto hry je.

Foto Jan Albrecht

Absenční půjčování jsme nemohli vyzkoušet, protože hry má Herní klub pronajaté (za 1 Kč) a je třeba, aby byly kdykoli k dispozici. Avšak podle četných dotazů usuzujeme, že by dětští, ale i dospělí čtenáři tuto možnost uvítali.

ALENA SOBOTOVÁ
skvrnany@kmp.plzen-city.cz

Děti a krajka – výstava v sedlčanské knihovně

Letošního 6. ledna měli všichni zájemci ojedinělou příležitost zúčastnit se v Městské knihovně v Sedlčanech vernisáže výstavy *Děti a krajka*. Možná si kladete otázku, proč ojedinělou?

Mezinárodní krajkářská organizace OIDFA pořádá jednou za dva roky světový kongres, který se po každé koná na jiném místě. V červenci roku 2004 se hostitelským městem stala Praha a byla to velmi významná událost nejenom pro všechny krajkářky a krajkáře, ale i pro všechny obyvatele České republiky. V rámci kongresu naši zemi navštívilo množství cizinců, konala se k němu řada doprovodných akcí – výstavy po celé republice, workshopy, přednášky, soutěže...

A jsme u toho. Jedna ze soutěží se jmenovala *Děti a krajka*. Krajky byly samozřejmě vystaveny na samotném kongresu, ale byla z nich také vytvořena putovní výstava, která v lednových dnech startovala v sedlčanské knihovně. Měli jsme radost, že to bylo právě u nás, vždyť soutěže se zúčastnila i naše děvčata. A nejenom v ní byla úspěšná. Za zmínku jistě stojí, že sedlčanské krajkářky soutěžily i *O nejkrásnější záložku do knihy* a jedna bývalá začka kroužku paličkování při 1. základní škole Sedlčany se úspěšně zapojila do mezinárodní soutěže *Šperk*. Její práce byly přijaty i na módní přehlídku, která hodinovým programem prezentovala celému světu

moderní českou krajku. Díky všem těmto dílčím úspěchům nutno říci, že jméno našeho města se učili vyslovovat všichni, kteří kongres navštívili.

Výstava *Děti a krajka* byla doplněna ještě dětskými pracemi, které od září 2004 vznikaly v kroužku paličkování při už zmíněné 1. základní škole. Právě tu se před více než jedenácti lety s paličkováním začalo.

Obyvatelé a návštěvníci města mohli výstavu *Děti a krajka* obdivovat do 2. února 2005 vždy v provozní době knihovny.

BLANKA TAUBEROVÁ
tauberova@knihovna-se.cz

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Knihovnictví v Banské Bystrici slavilo v loňském roce své sté výročí, první veřejná knihovna tu byla založena v r. 1904. Dětila se na knihovnu odbornou a lidovou. Za první světové války musela být odborná knihovna zavřena, protože v prostorách chlapecké měšťanské školy, kde sídlila, byl umístěn lazaret. V r. 1926 byla založena Městská veřejná knihovna, z níž postupně vznikla Krajská lidová knihovna, Okresní knihovna a dnešní Státní vědecká knihovna. Ta byla založena v r. 1969. V lednu 2003 knihovna otevřela v zrekonstruovaném podkroví novou univerzální studovnu. Jinou novější specializovanou studovnou je středisko patentových informací a středisko evropských informací. To poskytuje dokumenty související s Evropskou unií, evropskou integrací a Radou Evropy. Mezi obvyklými knihovnickými službami je nabízeno také zprostředkování konzultací před podáním stížností k Evropskému soudu pro lidská práva. Státní vědecká knihovna v Banské Bystrici získala statut Parlamentního institutu NR SR jako partnerská knihovna Parlamentního institutu Národní rady SR. Kromě ní ho má ještě sedm dalších slovenských knihoven. V této funkci zpřístupňuje informační materiály NR SR, ústavu, jednáci rád Národní rady, informační a statistické materiály o činnosti NR SR. (<http://www.svkbb.sk/NEW-SVK/start.php>, *informační materiály knihovny*)

Nadace Bill & Melinda Gates Foundation každý rok vyhlašuje cenu Access to Learning Award. Je udělována veřejným knihovnám nebo podobným organizacím pouze mimo USA a mohou se o ni ucházet ty instituce, které nabízejí volný přístup k informačním technologiím. Volným přístupem je chápáno, že knihovna umožní veřejnosti včetně dětí, aby užívala bezplatně informační technologie, je však třeba splnit ještě další přesně specifikované podmínky. Přednost dostávají organizace, které poskytují tuto službu zdravotně i sociálně znevýhodněným uživatelům a menšinám. Zároveň musí jít o zpřístupnění technologií původně pro tuto komunitu nedostupných nebo méně dostupných. Přihláška spolu s bližšími informacemi je na URL <http://www.clir.org/fellowships/gates/gatesappl05.pdf>. V r. 2004 cenu obdržely dvě knihovny, dánská veřejná knihovna Aarhus Public Libraries a čínské středisko Ever-

green Rural Library Service Center. Knihovna v Aarhusu za pomoci při sociální integraci a rozvoji imigrantů (ve městě tvoří až 12 % obyvatel). Evergreen Rural Library Service Center za intenzivní snahu zpřístupňovat bezplatně moderní technologie chudým obyvatelům venkova.

(<http://www.gatesfoundation.org/Libraries/InternationalLibraryInitiatives/AccessLearningAward/default.htm>)

Archiv literatury a umění Slovenské národní knihovny uchovává také fond Milana Rastislava Štefánika, který obsahuje 505 fotografií. Jedná se o podobizny, fotografické reprodukce portrétů, fotografie z jeho rodiště a pařížského bytu, rodinné snímky, fotografie ze studií, práce a cest, pak také z pohřbu a fotografie pomníků a pamětních desek. Tento fotografický fond je doplněn reprodukcemi rukopisů a dokumentů spojených se Štefánikovou osobou, včetně např. úmrtního oznámení, řídní knihy nebo cestovního pasu.

(*Knížnica*. – č. 8 [2004], s. 430–435)

Britští televizní diváci sledují dlouhodobý kvíz připravený a vysílaný BBC zřejmě v americké licenci, nazvaný University Challenge. Soutěží v něm vždy dva týmy po čtyřech studentech. Hraje se vyřazovacím způsobem a vítězný tým postupuje až ke konečnému souboji ve finále. Varianta University Challenge – Professional proti sobě staví týmy osobností různého věku z významných institucí, kteří by měli prokázat, že jsou vzdělanější a bystřejší než ostatní. V této soutěži startoval také tým profesionálů z Britské knihovny (British Library), který se v září loňského roku utkal ve finále s týmem Oxford University Press. Šlo tedy nakonec o souboj odborníků ze světa knih. V článcích není dost informací, aby bylo možno posoudit zaměření a obtížnost otázek, nicméně největším problémem pro vítězný tým prý byl úkol rozpoznat na fotografiích prezidentské psy. Vítězství tohoto týmu bylo v každém případě velkou propagací britských knihovníků. (*Managing information*. – Vol. 11, č. 8 [2004], s. 22, http://www.bbc.co.uk/pressoffice/pressreleases/stories/2003/03_march/26/challenge_professionals.shtml, <http://kvl125.blogspot.com/2004/09/librarians-ruled-brainiest-in-britain.html>)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

CEYNOWA, Klaus – CONERS, André : Balanced scorecard für wissenschaftliche Bibliotheken. /Vyvážené účty pro vědecké knihovny./ Frankfurt am Main: Klosterman, 2002. – 152 s. + 1 CD-ROM – (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie; Sonderheft 82) *Kf 195635*

HERNON, Peter – POWELL, Ronald R. – YOUNG, Arthur P. : The next library leadership : attributes of academic and public library directors. /Příští vedení knihovny. Atributy ředitelů vysokoškolských a veřejných knihoven./ Westport: Libraries Unlimited, 2003. – 192 s. *Kf 35.146*

IFLA annual report 2002 / comp. and ed. by IFLA Headquarters. /Výroční zpráva IFLA za rok 2002./ Hague: IFLA Headquarters, 2004. – 21 s. *Kpb 7.487/B*

MINOW, Mary – LIPINSKI, Tomas A. : The library's legal answer book. /Kniha odpovědí o knihovnické legislativě./ Chicago: American Library Association, 2003. – 361 s. *Kib 35.120*

Organizace knihovních fondů

BERGHOFF, Uwe M. [et al.] : Langzeitarchivierung : Methoden zur Erhaltung digitaler Dokumente. /Dlouhodobé archivování. Metody údržby digitálních dokumentů./ Heidelberg: dpunkt.verlag, 2003. – xv, 283 s. *O1 35.275*

Cataloger's desktop. Issue 1, 2: features the cataloging tools you need most every day. /Pracovní plocha katalogizátora. Vlastnosti katalogizačních nástrojů, které každý den nejvíce potřebujete./ Washington: Library of Congress – Cataloging Distribution Service, 2004. – 2 elektronické optické disky (CD-ROM). *Od 290/CD-ROM Od 298/CD-ROM*

MARC 21 : formát pro autority / Network Development and MARC Standards Office, Library of Congress, Standards and Support, National Library of Canada ; [z anglického originálu... do češtiny přeložily Marie Balíková a Edita Lichtenbergová]. – 1. české vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 2004. – 1 sv. *Odaba 35.280*

WILKINSON, Frances C. – LEWIS, Linda K. : The complete guide to acquisitions management. /Kompletní průvodce akvizičním managementem./ Westport: Libraries Unlimited, 2003. – 297 s. – (Library and Information Sciences Text Series) *Oab 35.145*

Sítě knihoven

The Bibliotheca Alexandrina : libraries. /Knihovny, které jsou součástí Alexandrijské knihovny./ Alexandria, Egypt: Bibliotheca Alexandrina, 2002. – 30 s. : il. (barev.) *Taa 7.486/B*

Developing academic library staff for future success / ed. by Margaret Oldroyd. /Rozvoj pracovníků vysokoškolské knihovny pro budoucí úspěch./ London: Facet, 2004. – 184 s. *Tb 35.231*

Manuscript museum & specialized reading rooms. /Muzeum rukopisů a odborné čítárny [Alexandrijské knihovny]./ Alexandria, Egypt: Bibliotheca Alexandrina, 2002. – 23 s. : il. (barev.) *Taa 7.485/B*

National library of Estonia / comp. by Triin Soone. /Národní knihovna Estonska./ [Tallin] : National Library of Estonia, 2004. – 11 s. : il. (barev.) *Taa 7.474/B*

The National library of Russia : 1795–1995 / translator : Paul Williams / ed.: Yury Pamfilov. /Ruská národní knihovna 1795–1995./ Saint-Petersburg: Liki Rossii, 1995. – 244 s. : 239 obr. *Taa 33.853*

Z pokladů středočeských archivů 1160–1990 : výstava archiválií u příležitosti začlenění Státních okresních archivů ve Středočeském kraji do Státního oblastního archivu v Praze, Archivní areál – Chodovec, 26. září – 31. října 2003 : katalog výstavy / Bořivoj Indra a Eva Procházková, editoři. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2003. – 85, [2] s. : il. *Tm 34.951*

Služby knihoven

ALLAN, Barbara : Project management : tools and techniques for today's LIS professional. /Řízení projektu. Nástroje a techniky pro každodenní práci odborníků na knihovnické a informační služby./ London: Facet, 2004. – 193 s. *Kf 35.253*

KADLECOVÁ, Ivana – SIMON, Elisabeth : Electronic information : the role of consortia in organizing knowledge. /Elektronické informace. Úloha konsorcií v organizaci vědomostí./ Berlin: BibSpider, 2004. – 133 s. *Sdg 35.457*

Vzdělávání knihovnických a informačních pracovníků

ABRAMOV, Konstantin Ivanovič : Istorija Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kultury i iskusstv (1930–1941 gg.). /Dějiny Moskevské státní univerzity kultury a umění 1930–1941./ Moskva: Moskovskij gosudarstvennyj universitet kultury i iskusstv, 2002. – 131 s. *Va 34.737*

**Vybráno z databáze NIPOS
Článeková bibliografie**

CHODOV (15 000 obyv., okres Sokolov) • Městská knihovna v Chodově vystavuje ručně vyřezávané figurky M. Šebela, které městu věnovala jeho žena. Celkem 53 figurek přibližuje historická řemesla a život na venkově.
(Sokolovský deník, 10. 11. 2004)

ČR • Ministerstvo kultury vyhlásilo pro r. 2005 programy na podporu knihoven v malých obcích. Jde o program VISK 3 (Veřejné informační služby knihoven), jehož cílem je podpořit automatizaci knihovnických činností a posílit funkci knihovny jako informačního centra obce. Dotace má dosáhnout až 70 % nákladů. Druhý dotační program – Knihovna 21. století – umožňuje posílit určení knihovny jako kulturního a vzdělávacího centra ve formě dotací na přednášky, besedy a vydávání publikací.
(Rokycanský deník, 10. 11. 2004)

JIHLAVA (52 000 obyv.) • Od 29. 11. 2004 je v Jihlavě k dispozici nově otevřená vysokoškolská knihovna německy psané literatury. Do jejího fondu přispěli potomci bývalých jihlavských Němců a univerzita v severoněmeckém Kielu. Knihovna má sloužit nejen studentům vznikající místní Vysoké školy polytechnické, ale i širší veřejnosti.
(Vysočina-Noviny Havlíčkovobrodská, 30. 11. 2004)

KLATOVY (23 000 obyv.) • V Městské knihovně v Klatovech byla 11. 11. 2004 zahájena dvoudenní konference Perla v hrubé kazajce, která byla věnována neznámým spisovatelům 2. poloviny 19. století. Zúčastnilo se jí 17 odborníků z Čech a jeden bohemista z Polska. Program, který obsahoval dva bloky přednášek s diskuzí, mohli sledovat i zájemci z celé republiky, protože knihovna přenášela průběh konference pomocí webové kamery na svých internetových stránkách.
(Klatovský deník, 13. 11. 2004)

NOVÉ SEDLO (2600 obyv., okres Sokolov) • Městská knihovna v Novém Sedle pořádá na začátku každého školního roku besedy s dětmi, které seznamuje se svým provozem. Knihovnice jim názorně předvádějí vyhledávání v katalogu na PC. Během října se tak v knihovně vystřídalo všech 12 tříd tamní základní školy.
(Sokolovský deník, 9. 11. 2004)

OPAVA (62 000 obyv.) • Knihovna Petra Bezruče v Opavě a Městská knihovna v polské Ratiboři pokračovaly i letos ve spolupráci. Např. se podílely na společném projektu Blíže k sobě i knihám – místo knihoven ve sjednocené Evropě. Součástí spolupráce je též pořádání společných seminářů pro knihovníky, kulturní výměna atd.
(Hláska, č. 12, 2004)

PLZEŇ (169 000 obyv.) • Cyklus 17 koncertů Ponejme Kely a jejich hudbu byl koncem listopadu ukončen v bolevecké pobožce Knihovny města Plzně. Kolem 600 školáků se zábavnou formou seznámilo s keltskou hudbou i s historickými hudebními nástroji. Dobu, ve které Keltové žili, dětem přiblížili hudebníci Milan Benedikt Karpíšek a Petra Brabcová. Tento projekt knihovna připravila s pomocí grantových příspěvků města.
(Rokycanský deník, 30. 11. 2004)

PRAHA • Národní knihovna ČR otevřela 8. 12. v Klementinu výstavu, která dokumentuje historii vydávání českých hudebních památek. Kolekce, vybraná z fondů hudebního oddělení knihovny, nese název Monumenta musicae bohemicae a byla veřejnosti přístupná do 27. 1. 2005.
(Právo, 10. 12. 2004)

ŠVIHOV (1500 obyv., okres Klatovy) • Knihovna ve Švihově slaví 85. výročí svého vzniku. Má 152 registrovaných čtenářů, z nichž je 36 dětí do 15 let. Fond nabízí téměř 14 000 knihovních jednotek, z toho ve volném výběru přes 12 000 titulů. Knihovna je zapojena do programu Veřejný internet a nově umožňuje přístup do této sítě za výrazně nižší cenu. V příštím roce bude usilovat o získání grantu na zakoupení nového PC.
(Klatovský deník, 10. 11. 2004)

TIŠNOV (8000 obyv., okres Brno-venkov) • Město Tišnov má svou knihovnu již od r. 1884. Od r. 1963 je umístěna v budově Městského kulturního střediska. Registruje cca 2000 čtenářů a ve svém fondu eviduje přes 32 000 knih. Díky dotaci z ministerstva kultury se v polovině r. 2005 přestěhuje do nového prostoru v Brněnské ulici. Stane se moderní informační institucí s počítačovou učebnou, internetem, prostory pro kulturní a přednáškovou činnost atd. V budově bude otevřeno i městské informační středisko.
(Rovnost – Deník Znojemska, 30. 10. 2004)

—**Dotaz:** O čem pojednává zákon *The Freedom of Information Act* a jaký je jeho význam pro knihovnickou profesi?

—**Odpověď:** Zákon o svobodě informací *The Freedom of Information Act* (2000) vstoupil ve Spojeném království plně v platnost 1. ledna 2005. Podle tohoto zákona má veřejnost přístup k informacím ve veřejné správě centrálních i regionálních úřadů, zdravotní služby, školství, pošty, BBC ad. – celkem jde asi o 400 organizací.

Knihovnická asociace CILIP už dva roky připravuje profesi na změny, které tento zákon přinese. V prosinci minulého roku vydala CILIP o novém zákoně souhrnnou zprávu, kterou je možno stáhnout z internetu ve formátu PDF (www.cilip.org.uk/professionalguidance/foi/foireport/.htm)

Zpráva poukazuje na to, že knihovny se vždy řídily zásadou volného přístupu k informacím a že knihovnická profese má dlouholeté zkušenosti s vyhledáváním informací. Uživatelé budou vyžadovat odbornou péči při formulaci dotazů a to by mohlo přispět k rozvoji knihoven a ocenění knihovnické profese.

CILIP organizuje další semináře a kurzy týkající se svobody informací. Poslední byl v listopadu 2004, krátce před tím, než zákon vstoupil v platnost. Informace o tomto školení najdete na stránce (www.cilip.org.uk-training-foi.htm).

V časopise CILIP nazvaném *Update* vyšly dva články: první v prosinci 2003 upozornil na nutnost plánování a školení zaměstnanců (*Simpson D.: Can our organisations make the FOIA work, Update, v. 2 no. 12. December 2003, p.30-2; www.cilip.org.uk/publications/updatesmagazine/archive/archive2003/december/updata.htm*), druhý v listopadu 2004 poukázal na kulturní změny, které jsou spojeny s novým zákonem. Zákon nepřináší jen větší otevřenost přístupu k informacím veřejnosti, ale stanovuje nezbytnost sdílení informací uvnitř organizací. Elektronické sítě jsou vhodným prostředkem. (*Smith K.: Freedom of Information and culture change, Update, v. 3 no. 11. November 2004 p. 40–1*).

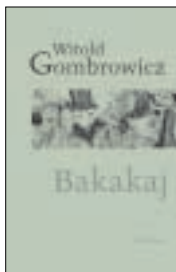
Národní archiv *Public Record Office* má několik článků o svobodě informací na svých webových stránkách (www.nationalarchives.gov.uk/foi/default.htm). Archiv, v němž jsou uloženy historické dokumenty centrální správy, je otevřen veřejnosti a jeho obsah je dobře dokumentován v elektronickém katalogu, takže si badatelé mohou najít informace sami. Vedle toho bude nyní poskytovat placenou pomoc s hledáním informací, které nejsou v katalogu.

Jsem zvědavá, jaký vliv bude mít nová „otevřenost“ na přístup k dokumentům v *Public Record Office*, které jsou z různých důvodů uzavřeny na 30 až 100 let. Je pochopitelné, že všechny dokumenty nemohou být přístupné všem, protože vedle zákona o svobodě informací existuje také zákon o ochraně osobních dat. Archivy mají nezávaditelný úkol najít správnou rovnováhu. Mám v úmyslu se v lednu jít do archivu podívat a napíšu vám o svých zážitcích. Myslím, že se hodně zvýší poptávka, jak se to už stalo, když sčítání lidu z roku 1901 bylo vystaveno na internetu (o tom jsem vám tehdy psala).

V únoru 2005 začne vycházet nový časopis *Open Government: a journal on freedom of information (Otevřená správa: časopis pro svobodu informací, ISSN 1745-8293, www.openjournal.org)*

A nakonec lehký příběh z východoanglického večerníku *Ipswich Evening Star*.

Podle nového zákona si redakce vyjednala s místní policií přístup k svazku o starém nevyřešeném případu vraždy. Byl z toho senzační článek, noviny se prodávaly, policie ukázala veřejnosti dobrou vůli a pro nový zákon to byla reklama (foia.blogspot.com).

Witold Gombrowicz **Bakakaj**

Witold Gombrowicz (1906–1969) je nejvýznamnějším polským prozaikem 20. století. Jeho groteskní a parodická próza je nezařaditelná do jakékoliv kategorie. Pokud jde o jeho dramatickou tvorbu, bývá považován za předchůdce absurdního dramatu. Základem svazku povídek Bakakaj (1957) je svazek Vzpomínky na období dospívání (1928–1933), k nimž později autor přiřadil další čtyři povídky. V češtině vyšla knižně jeho díla Deník (Torst 1994), Ferdydurke (Torst 1997) a Testament (Revolver revue 2004).

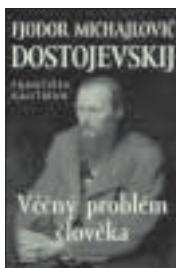
- 280 str., váz., cena 168 Kč
- ISBN 80-200-1291-5

Milan Gryndler a kol.

Mykorhizní symbióza / O soužití hub s kořeny rostlin

Kniha podává základní přehled o současných znalostech o mykorhizní symbióze, tedy o soužití symbiotických hub s kořeny hostitelských rostlin v půdě, a podává také přehled o metodických přístupech, které se při studiu mykorhizní symbiózy využívají. Hlavním cílem knihy je ukázat čtenáři na mykorhizní symbióze půvab a možnosti současné mykologie. Jde totiž o vědní obor, který na svůj největší rozvoj teprve čeká.

- 368 str., 16 str. obraz. příl., cena 295 Kč
- ISBN 80-200-1240-0

František Kautman

Fjodor Michajlovič Dostojevskij / Věčný problém člověka

Osoba a dílo F. M. Dostojevského vzbuzuje stále mnoho otázek a nejasností. František Kautman dokázal vrátit Dostojevskému jeho nezkrácenou podobu. Podařilo se mu totiž vytvořit spisovatelův portrét lépe a poctivěji než jiným autorům. Kautmanova kniha není jen suchým esejem ani bezobsažnou fantazií. „Je to vskutku brilantní výklad Dostojevského díla,“ jak se o rukopisu knihy vyjádřil Josef Kostohryz.

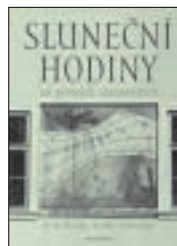
- 256 str., cena 178 Kč
- ISBN 80-200-1273-7

Miroslav Brož, Miloš Nosek, Jan Trebichavský, Drahomíra Pečinová

Sluneční hodiny na pevných stanovištích

Sluneční hodiny jsou pozoruhodné kulturní památky. Snoubí se v nich matematika, geometrie, astronomie s uměním, architekturou či řemeslem. V knize najdete především katalog 2339 slunečních hodin na pevných stanovištích v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. Jedná se o první soupis svého druhu a rozsahu. Součástí knihy jsou i texty o principech fungování slunečních hodin, jejich stavbě a obnově, gnómonických zajímavostech a nejhezčích slunečních hodinách. Na příloženém CD-ROM je k dispozici elektronická verze katalogu s 4110 obrázky slunečních hodin a také program SHC, jehož pomocí lze navrhnout číselník slunečních hodin (a poté jej snadno vyrobit).

- 376 str., cca 100 bar. a 30 čb. obr. – doprovodné CD – váz., lamino, cena 295 Kč
- ISBN 80-200-1204-4

Josef Kvasnica, Antonín Havránek, Petr Lukáč, Boris Sprušil

Mechanika

Předkládaná kniha je druhým vydáním vysokoškolské učebnice mechaniky vzniklé z přednášek, které její autoři konali na MFF UK v Praze. Kniha obsahuje pojmově přesný výklad všech základních částí klasické mechaniky, včetně elementů analytické mechaniky, a úvod do mechaniky relativistické. Tradiční pojetí je modernizováno při výkladu mechaniky soustav hmotných bodů, mechaniky kontinua, rázu těles a vlnění, což tvoří výborně zpracovaný základ ke studiu molekuleové, atomové a jaderné fyziky, optiky a dalších disciplín.

- 480 str., obr. v textu, váz., cena 295 Kč
- ISBN 80-200-1268-0

ACADEMIA

nakladatelství AV ČR,
Legerova 61, 120 00 Praha 2

Knihy si můžete objednat na telefonním čísle 296 780 510, písemně na adrese Academia – expedice, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6-Suchbát nebo prostřednictvím e-mailu: expedice@academia.cz. Skladovanou produkci naleznete na www.academia.cz

VEŘEJNÝM KNIHOVNÁM POSKYTUJEME 10 % RABAT.